

Cùng một ánh trăng

Thanh Châu

Chương 1

Bóng mấy cây vải trồng trước sân đã ngả dài trên sân gạch lát. Thủy bỏ tờ tạp chí Pháp trên chiếc ghế chao, giơ tay lên phía trên đầu, nhìn ra nắng lim dim mắt nói:

- Nằm mãi thế này thì đến mệt rồi người ra mát. Đạm nói theo:

- Trời đã lập thu mà còn nắng thế hử ở Hà Nội khổ lắm!

Họa sĩ Phan nhìn cái vóc người thanh tú của Thủy bằng một vẻ cảm phục. Chàng lấy điều thuốc ở miệng ra kẹp trên tay mà tiếp:

- Những người sung sướng thì ở đâu mà chẳng kêu khổ? Tôi cho khí hậu ở đồn điền này là được lắm rồi.

Thủy lườm, nũng nịu:

- Anh Phan thì bao giờ chẳng vậy. Cứ động tôi nói là anh thế đấy.

Rồi nàng lững thững bước xuống vườn để đi ra phía ao mà nàng vừa nghe có tiếng cười. Đạm nói:

- Chị Thủy thực là một thiếu nữ xinh đẹp hoàn toàn. Chả trách chị nổi tiếng ở Hà thành, trong đám sinh viên. Đến tôi là đàn bà mà trông chị còn phải yêu hướng chị anh.

Phan tủm tỉm cười, nhìn theo bóng Thủy. Chàng lẳng lặng ngắm dáng đi của người đàn bà đẹp mà mọi người định ninh là người mơ ước của chàng.

Còn Đạm thì nhìn cái thân hình cân đối của Phan bằng con mắt của một nhà nghệ sĩ. Phan chỉ mặc một cái áo lót mình vải trắng cụt tay và một cái quần cụt, nhưng trông chàng khác hẳn bọn đàn ông đến chơi ở đồn điền. Gần chàng, người ta thấy rằng chàng không những chỉ đẹp có cái bề ngoài mà thôi, lòng chàng hình như có ánh sáng chiếu ra, khiến chàng có một vẻ riêng, không thể lẫn với người nào mà trong bọn nam nhi. Đạm đương nghĩ vậy, thì Phan đổi chỗ ngồi sang chiếc ghế Thủy vừa bỏ đi. Chàng ném điều thuốc lá ra xa mà nói:

- Cái đời sống ở đây thực là đời sống của những người vô dụng. Chị xem có phải chúng ta chẳng khác gì những ông Hoàng bà Chúa đại lẫn

xưa kia ngựa trong những lâu đài đồ sộ để mà ăn hại hay không?

Không thấy Đạm nói gì chàng lại tiếp:

- Một bọn tiểu thư và công tử bột con cưng, con cầu tự, lúc nào cũng chỉ nghĩ đến giải trí, và nghỉ mát, và ăn ngon mặc đẹp... Mà tôi ở đây cũng vậy, tôi cũng chỉ là một anh thợ vẽ tầm thường mà thôi. Một kẻ có dư tiền tiêu, không biết làm gì ở đời nữa thì học vẽ. Thực tôi đã chọn làm nghề rồi chị ạ. Những bức tranh của tôi có ích gì cho bọn người kia chả bạn?

Họa sĩ vừa nói vừa chỉ một bọn đàn ông dân quê đương dắt mấy con trâu đi ở cổng đồn điền. Mồ hôi chảy láng trên bộ mặt rám đen, trên những bộ ngực và những bắp chân thô kệch. Mấy người dân quen kính cẩn ngả nón chào Phan và Đạm.

Thiếu nữ rót một chén nước trà ở ấm nước đặt trên một cái bàn gần đây.

- Quả vậy, đời sống ở đây thực phong phú. Nhưng của đáng tội, tính nết của tôi, của bà Hân có thể làm cho người ta tha thứ cái giàu sang của bà được lắm. Thực là một người đàn bà đáng kính. Chồng chết đi, một tay cai quản lấy đồn điền và nuôi con, ít người đàn bà còn trẻ được như bà.

- Hình như người ta bảo nhà bà Hân đã mấy đời làm ruộng, nên bà mới có thể trông nom đất đai của mình như một kẻ đàn ông vậy.

Phan đương nói thì nghe có tiếng dép đi rất nhẹ ở trong nhà. Chàng đứng lên bảo nhỏ người bạn gái:

- Có lẽ bà Hân đã ngủ dậy. Chúng ta đi ra con đường giồng chầu, rồi ra ruộng mía, bao giờ tắt nắng sẽ về. Hôm nay không hiểu sao tôi muốn nói rất nhiều. Mà ở đây, thì tôi biết là trừ Đạm ra, chẳng ai chịu nghe tôi. Họ hát, họ đi bắn, họ cười ngựa, họ không có thì giờ nói chuyện. Chúng ta tránh họ đi một chốc được không? Chỉ một chốc nữa họ câu cá chán, là lại xông cả đến đây mà làm ồn như họp chợ cho mà xem. Tôi thực khiếp!

Phan nhìn Đạm cười. Hai hàm răng chàng trắng bóng. Ở đồn điền có lẽ Phan là người nhiều tuổi nhất, nhưng trông chàng nhiều lúc lại hình như còn non trẻ quá. Đạm gật đầu. Và hai người đi ra khỏi cổng đồn điền.

Đạm ngắt một cái búp tre ở cạnh đường đi. Thiếu nữ bỗng dừng thấy mình ngượng ngịu. Phút đó, nàng hiểu là nàng xấu, nàng không xứng đáng đi bên cạnh một người đàn ông có tài và trẻ đẹp như Phan. Nàng

nghĩ:

“Giá Thủy đi cạnh chàng thì đẹp hơn. Thì ai cũng phải trầm trồ khen ngợi là xứng đôi”.

Đạm hỏi Phan đột ngột:

- Sao? Anh còn chờ lúc nào mới vẽ xong tranh cho chị Thủy? Mùa thu này anh có bày tranh đó chứ?

- Có lẽ tôi phải chờ lúc về Hà Nội rồi mới vẽ lại. Ở đây, tôi không thấy hứng nữa rồi. Tôi chỉ vẽ được khi nào tôi thấy tôi say mê, tôi yêu thành thực cái gì mình vẽ.

-Ồ, anh Phan thì ai còn biết được là anh yêu lúc nào nữa. Ai anh cũng yêu mà ai anh cũng bỏ.

-À, thế ra chị Đạm cũng lại xoàng như những người khác thôi à? Chị tưởng rằng yêu chỉ có nghĩa nhất định là hôn sự thôi ư? Tôi cứ nghĩ chị có những ý tưởng đàn ông hơn, lạ hơn kia đây!

- Thôi đi anh! Những người bạn thân của anh có ai không bảo là anh cần phải lấy vợ. Anh chỉ có một mình. Anh có tiền. Ai không bảo rằng người bạn trăm năm của anh sau này sẽ phải là một người đẹp tuyệt trần.

Phan cau mày một lát trả lời:

- Cái đẹp chỉ là cái mặt ngoài. Tôi trông thấy và tôi cảm phục. Tôi yêu nó và tôi vẽ. Mà khi tôi vẽ chỉ biết có nó. Trong quãng thời giờ tôi vẽ tranh cho một người nào tôi chỉ tìm cái hồn của người ấy, tôi muốn làm rõ trên vải. Vậy mà chị Đạm có biết không? Tôi đã khám phá ra được điều này: là một người đàn bà đẹp, thường thường không có một “linh hồn” đẹp.

Đạm lặng yên. Nàng không muốn nói động tới những chuyện về đàn bà khác, e không lịch sự.

Phan lại nói:

- Chỉ có một lần tôi vẽ một người con gái Mường vùng thượng du Thanh Hóa là tôi thấy người đó đẹp hoàn toàn. Cô ta không biết tiếng Kinh, nhưng đôi mắt cô ta thì phản chiếu rõ cái “linh hồn” cao quý của con người, và chúng nói với tôi nhiều lắm. Cái đẹp hoàn toàn bao giờ cũng làm tôi đau xót. Tôi chỉ được yên lòng khi nào tôi tạo nên được một cái đẹp khác để trả lời cho cái đẹp của tạo vật, của lòng người. Sự phụng thờ cái đẹp vì vậy đối với người nghệ sĩ đã thành ra một đạo giáo.

- Một đạo giáo không có Trời hay Phật.

- À không, những cái gì thật đẹp đều tự nơi “trời” mà có và rồi sẽ trở lại Trời. Cái gì thật đẹp đều phải có nguồn gốc ở chỗ thiêng liêng. Không có cái gì xấu mà lại đẹp hoàn toàn, và cũng không có cái gì tốt mà lại thành ra xấu hẳn.

Đạm cười nhìn Phan đi trong ánh nắng chiều. Phan cũng là một cái mẫu đẹp hoàn toàn của người đàn ông lúc đó, nên chàng mới có thể nói về một vấn đề bất lợi cho nàng như vậy mà không nghĩ đến nàng. Đạm muốn có một tấm gương để nhìn ngay khuôn mặt mình lúc đó, để mà tủi nhục. Câu chuyện có một vẻ mỉa mai chua chát đối với nàng khiến nàng thêm chú ý.

- Anh nói vậy thì những người không nhan sắc cũng không làm gì có tính tốt phải chăng?

- Không, tôi có bao giờ nói vậy. Sự thiếu nhan sắc không phải là một điều xấu. Khi tôi còn ít tuổi, tôi đã nhận ra như vậy. Một hôm mẹ tôi cho mời một ông thầy tướng già đến chơi nhà. Ông ta là một người đàn ông xấu nhất đời. Tôi vừa trông thấy mặt anh ta đã run sợ. Nhưng lạ thay khi ông ta bắt đầu nói thì mặt ông ta như khác hẳn đi, mắt long lanh, mồm rất có duyên. Tuy tôi còn nhỏ tuổi nhưng tôi hiểu là cái phút cảm hứng, phút mà lòng người ta tràn ngập những yêu thương, những điều hay, điều thiện thường khiến người ta trở nên đẹp đẽ vô cùng. Nhưng... đó không phải là những bộ mặt mà người ta ao ước được trông thấy suốt đời, trước mắt.

- Vậy thì những cái mặt hoa da ngọc của một thiếu nữ như cô Thủy, mà ngồi đối diện với nhà họa sĩ, thì họa sĩ phải hài lòng chứ?

- Tôi xin chị đừng kể đến tên một người nào trong khi chúng ta nói đến những câu chuyện như thế này.

Họa sĩ Phan rút một điều thuốc khác ra cầm ở tay, ngừng một lát rồi lại nói:

- Nhưng chị đã nhắc đến cô Thủy thì tôi cũng xin nói luôn để chị biết là trong đời tôi chỉ có hai người đàn bà đáng kể: là mẹ tôi với cô tôi. Mẹ tôi thì chỉ còn là một kỉ niệm thiêng liêng, nhưng cô tôi, mới chính là người đã chăm tôi từ bé. Bây giờ người đàn bà ấy vẫn cai quản cả nhà cửa, và cửa riêng của mẹ tôi để lại. Mỗi lần tôi ở xa về, đẩy cửa đi vào nhà tôi vẫn nắm lấy tay cô như hồi tôi lên bảy. Ngày nào tôi dẫn về trình diện với cô tôi một người bạn trăm năm thì tôi muốn rằng cô tôi sẽ thấy đó là một người đàn bà lý tưởng của tôi, tức là của mẹ tôi.

Phan thấy Đạm tủm tỉm cười có vẻ suy nghĩ và cảm động, thì cũng cười theo.

- Ủ, không hiểu sao tôi lại nói với chị những chuyện như thế này, vì chính tôi cũng chưa bao giờ nghĩ đến. Đây là lần đầu mà tôi nói ra lời vậy. Có lẽ cũng tại chị khác tất cả mọi người mà tôi quen biết. Chị sẵn lòng tốt nghe tôi nói phiếm hơn là các cô khác ở đây, một đôi khi.

Tự dưng Đạm thấy có một sự gì khó khăn cản trở, như khi người ta đứng trước một bức tường cao quá, không thể vượt được. Tư tưởng của nàng không tìm thấy lối ra. Sự tin cậy của Phan làm cho nàng cảm động thật tình. Những lời vừa nói của Phan để lộ cho nàng thấy một người đàn ông khác của Phan. Một người đàn ông mà bề ngoài người ta tưởng là nông nổi, ăn chơi, thạo việc xã giao, nhưng kỳ thực chỉ là để giấu kín một cái đời trầm lặng mình yêu quý.

Không hiểu sao Đạm bỗng kêu lên:

- Tôi rất muốn biết bà cô của anh hôm nào anh về trại nhà. Mất Phan bỗng sáng lên vì vui thích.

- À, thế thì còn gì hay hơn nữa.

Để rồi tôi cũng phải mời các bạn của tôi về một lần, như bà Hân mời mọi người bạn của con bà đến đây nghỉ mát mới được. Lúc đó rồi chị sẽ được biết cô tôi hơn, và chị sẽ cùng đồng ý với tôi rằng đó là một người đàn bà đáng kính.

Chương 2

Sau khi thi đỗ bằng nữ sư phạm, vì được thừa hưởng một gia tài lớn của cha mẹ để lại, Đạm ở nhà không làm gì cả. Nàng đọc sách, đọc rất nhiều sách ngoại quốc, nhưng không bao giờ Đạm tỏ ra mình là một người đàn bà “thông thái” giữa bọn đàn ông. Đây là nói bọn đàn ông xa lạ, chứ còn những bạn bè của nàng, thì ai cũng có phần kính phục nàng. Đạm là một người bạn tốt. Cả bạn trai bạn gái của nàng đều bảo vậy. Và mỗi khi người nào có chuyện bận lòng, khó tính có chuyện tình duyên trắc trở gì là họ cũng đều tìm Đạm để nhờ nàng giải quyết hộ mình. Chỉ có thể thôi. Ngoài ra không ai để ý đến người nàng. Đàn ông thì quên rằng Đạm là đàn bà. Còn đàn bà thì cũng coi Đạm như không cùng giống dịu dàng, xinh đẹp. Đạm đã 27 tuổi. Khổ người nàng là khổ người một kẻ đàn ông rắn rỏi. Từ bé nàng chưa nghe một ai khen rằng mình đẹp. Một người bạn của nàng, một sinh viên học thuốc, một kẻ

tinh đời hôm kia nói chuyện với anh em đã bảo: “Đạm là một người đàn bà rất đẹp giấu kín dưới một cái vỏ rất thô”. Và từ đó, không một người nào chịu cố gắng để tìm ra con người đẹp hoàn toàn dưới cái vỏ ngoài ác hại kia. Trong bọn các thiếu nữ gần nàng, hiểu nàng nhất, cũng có người, nhân vui câu chuyện nói rằng: “Chỉ có kẻ đàn ông nào không mắt thì mới xứng đáng được hưởng cái hạnh phúc sống bên một người vợ như nàng. Vì Đạm có thể khiến quả đất này thành ra một cõi thiên đường cho kẻ mình yêu. Một khi người đàn ông không trông thấy những khuyết điểm trên nét mặt nàng, thì người nào cũng phải yêu nàng vì những cái khác, những cái mắt thường không thấy nổi”. Nhưng chưa một kẻ đàn ông “mù mắt” nào có một tấm lòng thông cảm được vẻ đẹp của tâm hồn Đạm đã hiện ra trên đường quanh quẩn của người thiếu nữ đáng cho ta ái ngại kia. Người thiếu nữ suốt đời chỉ chịu phần thiệt thòi, bởi có một bộ mặt, một dáng người bất lợi.

Trong những dịp mà cái thông minh, tình cảm của nàng đáng lý được đặt lên chỗ mọi người chú ý. Vậy thì chỉ vì vậy, nàng đành phải xuống hàng nhì, hàng phụ. Đó là chỗ đáng buồn của những người con gái nhà nghèo, những người con gái không nhan sắc.

Giữa một đám cưới, giữa các cô phù dâu mà cô dâu mà tính hạnh cần thiết để trở nên một người vợ tốt còn lâu mới đầy đủ bằng nàng, thì bọn con trai đi phù rể đều như không biết nàng có mặt. Họ nhìn những thiếu nữ lộng lẫy áo quần chỉ phần sắp đi cạnh Đạm.

Mà bởi có Đạm đi trong bọn nên tất cả đều nổi bật như một màu tối làm nổi bật các màu tươi sáng khác. Thế nhưng, bạn gái của Đạm ai đi lấy chồng, cũng phải nghĩ đến nàng. Họ cho là nàng khéo léo, có tài ứng đối với bọn con trai tinh quái, có nàng thì không ai phải rụt rè, e lệ. Đạm là một người cần thiết trong những việc như vậy, nàng chỉ là vai phụ mà thôi. Và khi những người bạn đó có con, mỗi lần Đạm tới thăm và bế trẻ trên tay, người nào cũng muốn nhận nàng là “mẹ nuôi của cháu”. Đạm sẵn sàng đến bạn khi lâm sản cũng dễ dàng, khéo léo như khi nuôi nấng đứa con của bạn. Nàng âu yếm trẻ, nàng được chúng quần quýt và nhắc nhớ. Nàng không từng làm mẹ, nhưng lại giỏi hơn một người mẹ nữa.

Suốt đời, Đạm cứ vẫn là vai phụ, và nàng đóng cái vai của mình với một dáng điệu tự nhiên, vui vẻ lạ thường. Nàng chưa từng được nếm biết cái sung sướng được là kẻ quan trọng nhất ở một tấm lòng người. Mẹ nàng mất khi nàng còn thơ ấu quá. Nàng cũng không còn giữ được

kỷ niệm gì sâu xa về tình mẫu tử. Nàng chỉ tưởng tượng ra mà chẳng thấy lòng mình rung động. Một người u già nuôi nàng từ bé xin thôi việc về ở quê từ ngày mẹ nàng mất, mười hai năm sau mới lại gặp nàng, đã rất lấy làm ngạc nhiên thấy nàng khác hẳn xưa kia để trở nên một người con gái xấu. Người u già trở về làng với cái ý nghĩ rằng đứa bé xinh xắn, ngoan ngoãn mình bồng trên tay ngày trước, đã hóa ra một thiếu nữ khô khan, cứng cỏi, vô tình. Nhưng còn Đạm thì đã khóc sau khi người u già đi khỏi. Nàng nhớ lại hết một thời nhỏ dại của mình qua lời thuật lại của người đàn bà vụng về quê kệch từng nuôi mình khi trước. Người u già đã nói với nàng rằng xưa kia mẹ nàng thường nắm lấy hai bàn tay bé nhỏ của nàng để lên môi, lên má. Đạm nhìn hai tay mình thấy bàn tay to quá, nước da thô quá. Lòng nàng chua chát. Từ đó, mỗi đêm đi ngủ, nàng đặt tay lên môi lên má mình, và trong bóng tối, nàng cố tìm ra cái cảm giác êm đềm của người mẹ khuất khi âu yếm con thơ.

Cũng vì mất mẹ từ hồi ít tuổi, nên Đạm thường ăn ở với cô. Bà Hân thì không bao giờ tỏ vẻ quý nàng hay dừng dưng với nàng. Nàng muốn ở với cha hay với cô tùy ý. Khi còn ăn ở trong trường, người ta thấy Đạm ít về nhà cha mẹ đẻ. Những ngày nghỉ lễ tết, nàng chỉ tìm đến với cô. Nàng thường trách ông thân mình, Đạm đoán thầm rằng cha nàng không bao giờ tha cho cái tội đã hóa ra con gái, trong khi ông ao ước một người con trai để nối nghiệp mình và để thừa hưởng gia tài. Nhất là ông không chịu được rằng nàng lại giống cha hơn giống mẹ. Mẹ nàng xưa kia đã là một trang nhan sắc làm cho ông say đắm thời tuổi trẻ. Những bức làm cha mẹ thường đôi khi vô lý như vậy.

Họ lấy làm khó chịu khi họ tìm thấy ở dòng giống của mình những tật xấu hoặc về hình thể hoặc về tính nết mà chính họ đã truyền sang. Đạm chỉ có mỗi một mối tình kín đáo độc nhất trong đời. Những đó cũng không gọi là tình yêu được. Vì người đàn ông mà nàng quý từ thuở nhỏ, người bạn cố giao của nàng, cũng chỉ coi nàng là một người bạn, với hết cả nghĩ thiêng liêng của chữ bạn mà thôi. Người đó bây giờ cũng đã kết duyên với một người đàn bà đẹp khác, tuy rằng thừa hiểu vợ mình không làm gì có được cái tâm hồn cao quý như tâm hồn Đạm.

Người đàn ông đó là Giáo.

Giáo là con một người bạn của ông thân Đạm. Chàng hơn Đạm năm sáu tuổi. Khi cả hai còn nhỏ, vì hai nhà đi lại rất thân nên Giáo và Đạm

cũng thân nhau. Cái tình bạn ấy đến giờ cũng không vì Giáo đã có bạn trăm năm mà giảm kém. Trái lại, hai người lại càng hiểu nhau hơn. Giáo tìm thấy, ngoài vợ mình, một người bạn gái rõ thấu công việc mình theo đuổi. Và chàng lấy làm mãn nguyện, lấy làm kiêu hãnh. Chàng đồ y khoa bác sĩ, tìm thấy cái vui trong sự phấn đấu hàng ngày, một phần lớn cũng nhờ nàng đã nhiều lần khuyến khích. Trong đám bạn chơi, bạn học của mình, Đạm không tìm thấy một người nào đáng gọi là tâm giao. Cái đời cô độc mà nàng chịu nhận từ tấm bé đã làm cho nàng biết suy nghĩ sâu xa hơi sớm. Bởi thế nàng khinh thường những cái gì yếu đuối, phù phiếm và giả dối. Đối với ai nàng cũng hết sức chân thành. Sự đó đã kéo lại cho nàng nhiều bạn. Nàng coi bạn như những kẻ mà mình có bổn phận phải giúp đỡ hay che chở khi họ cần đến sức mình. Nghĩ là Đạm đứng trên cao mà nhìn xuống họ một cách hơi kiêu ngạo. Tuy thế, không một ai biết cả. Tất cả đều chạy đến với nàng, những khi bối rối. Cả bạn trai và bạn gái đều viết cho nàng như họ viết cho một người mẹ từng trải và có học. Tất cả đều gọi nàng bằng “chị” trong thư. Họ bày tỏ những thắc mắc, những hân hoan, những chua chát của họ. Và họ yên lòng khi gửi những bức thư như thế cho nàng. Thế rồi, khi họ hội họp nhau vắng mặt nàng, tất cả đều gọi nàng là “người đàn bà một nữa”, “người đẹp nhất đời”, “người ngọc”. Đạm cũng hiểu như vậy lắm. Nhưng nàng tin rằng bạn mình đùa cợt một cách trẻ trung, vô hại, họ không thực lòng muốn mỉa nàng, họ không khi nào dám khinh nàng. Buổi chiều hôm nói chuyện với Phan về cái đẹp bên trong của người ta, trở về phòng riêng, nàng liền ghi chép ngay vào trong cuốn nhật ký của nàng những câu đối đáp của hai người. Cũng như phần nhiều người sống một mình, Đạm thường có cái thú gửi tâm sự của mình vào nhật ký.

Chương 3

Phan chỉ về phía cổng đồn điền nói với Đạm:

- Ta đi ra ngoài kia xem bọn trẻ chơi đèn chứ? Chốc nữa trăng lên thì không đẹp nữa.

Đạm nhìn theo phía tay Phan chỉ, thấy thấp thoáng những chấm sáng đỏ xanh qua đám tre đen. Đó là mấy chiếc đèn giấy của trẻ con nhà

điền tốt ở rải rác chung quanh khu vực đồn điền. Cái tết trung thu của bọn dân nghèo thừa thớt, giữa một miền đồng núi, cũng tẻ lạnh như cái đời của họ hàng ngày. Không có tiếng trống sư tử inh tai như ở tỉnh thành, không có tiếng hò reo ầm ĩ. Mấy đứa trẻ con xanh búng cầm những chiếc đèn, do tay bố mẹ chúng làm ra, đi thơ thẩn quanh nhà, trên con đường đất rộng trước cửa đồn điền và tụ họp vào một chỗ.

Đạm vừa đứng lên vừa nói:

- Đèn thì không nên lại gần mà xem, đứng xa trông vẫn đẹp hơn. Nhưng chúng ta cứ đi ra cổng chờ giăng lên thì có gió mát hơn là ngồi ở trong nhà.

Không một ai để ý đến Phan và Đạm. Bà Hân, Thủy, và những người khách của con trai bà đều đương bận đánh bài mạt chược. Tiếng cười nói, tiếng quân bài bằng xương cọ xát trên mặt bàn mỗi khi người ta xóa một ván bài làm cho gian phòng có vẻ náo nhiệt và hoạt động.

Ra đến cổng, Phan bảo Đạm:

- Chị nói trăng lên thì có gió làm tôi lại nhớ đến cô tôi cũng thường hay nói vậy.

Không thấy Đạm nói gì chàng lại tiếp:

- Khi tôi nói đến cô tôi, tức thì tôi nhớ đến mẹ tôi.

Đạm mỉm cười ngoảnh nhìn Phan có vẻ âu yếm như khi người ta nhìn một đứa trẻ hiếu đễ, đáng yêu. Bao giờ Phan để lộ những cái gì sâu xa mà chàng che đậy dưới bộ mặt xã giao lịch thiệp như thế cũng làm cho nàng cảm động, và càng mến Phan hơn.

Hai người đi qua chỗ trẻ con chơi đèn. Nhưng không ai nghĩ đến sự dừng chân. Khỏi mấy túp nhà lá đầu cổng là ruộng lúa. Sương mù dần lên tự mặt đất có một vẻ huyền ảo trong ánh trăng mới nhú lên ở chân trời. Trăng lên mỗi lúc một nhanh hơn, và chẳng mấy chốc cả một vùng đồng ruộng bao la đã có vẻ như tỉnh giấc để sống một cuộc đời mới mẻ trong ánh sáng.

Phan nói:

- Mùa thu thực là một mùa đáng sống nhất trong năm. Nếu tôi là nhạc sĩ, tôi sẽ phổ được vào ca khúc của tôi tự đặt, tất cả những gì tôi cảm thông được với mùa thu.

- Anh tham lam quá! Họa sĩ chưa là đủ?

- Chưa đủ là thực. Những tiếng xôn xao của lòng người và vạn vật, khi một mùa thay đổi, phải có tiếng đàn mới tả ra hết được.

- Tôi có biết một người nhạc sĩ vô danh, hiện thời đã phỏng theo một

bài thơ thu có tiếng nhất của thi sĩ Tản Đà mà làm ra một khúc ca nghe cũng lạ.

- Tản Đà? Tôi vẫn ưa cái âm điệu cổ trong thơ ông. Hình như ông có một bài văn nào đấy tả tiết thu rất buồn, trong đó có trời mưa, ao bèo, ếch chui vào mà... Tôi không nhớ hết nhưng cứ nói từng đó cũng đủ cho người ta thấy hiện ra một cảnh thu mưa dầm rất Việt Nam. Các bài thơ thu khác tuy có hay, nhưng tôi nghe như nó là cái hồn thu của một xứ nào xa lạ, một xứ ở tây phương. Nhưng, chị thử cho nghe cái bài ca chị vừa nói đó xem sao. Chắc là chị nhớ. Đạm không đợi cho Phan phải mời đến hai lần. Nàng cất tiếng hát luôn:

Từ vào thu đến nay,

Sương thu lạnh

Giăng thu bạch

Khói thu xây thành

Lá thu rơi rụng đầu ghềnh

Sông thu đưa lá bao ngành biệt ly Nhạn về én lại bay đi.

Đêm thì vượn hót ngày thì ve ngâm Lá sen tàn tạ trong đầm...

Nặng mang giọt lệ âm thầm khóc hoa...

Phan sững sờ nhìn người bạn gái của mình không chớp mắt. Từng chữ, từng chữ, Đạm đã dùng cái giọng ấm áp nhất của mình để diễn hết cái đẹp của một mùa thu cũ. Rất êm đềm, rất nhẹ nhàng, những câu thơ của người đã khuất rơi vào cõi rộng, động đến lớp không khí giá lạnh của dĩ vãng đọng ở hồn người. Người ta thấy bỗng dưng muốn thương tiếc, nhớ nhung một sự gì không có nữa, một cái chỉ đẹp có một lần.

Phan vội kêu lên:

- Thực là một kẻ có tài. Chị phải giới thiệu tôi với người nhạc sĩ kia khi chúng ta trở lại Hà thành. Tôi chưa từng nghe một khúc ca nào hay hơn thế. Cái đáng khen, là ông ta biết chọn một bài thơ của Tản Đà để gửi vào một âm điệu mới không sồng sượng, trơ trẽn, như những bài ca mà tôi được nghe hồi gần đây. Nhưng nếu không nhờ cái giọng của chị thì vị tất...

Mặt Phan dưới ánh trăng trông tái ngắt đi, mắt chàng lóng lánh như hai ngôi sao. Đạm thấy quả tim mình đập rộn ràng. Nàng giơ hai tay về phía Phan để cho chàng nắm lấy. Lòng nàng cũng có một khúc âm nhạc tinh túy nổi lên. Nàng thầm cảm ơn bạn đã biết thưởng thức giọng nàng, và tự hiểu là chàng không dối trá.

Lúc đó, hình như giữa hai người đã xảy ra một sự gì huyền bí, quan hệ

đến cả một đời người. Đạm đứng dưới bóng cây. Một nửa mặt nàng lẩn trong bóng tối, còn nửa kia thì mơ hồ dưới ánh trăng. Phan nhìn Đạm, và chàng thấy Đạm không phải là người bạn gái của chàng nữa. Đạm đã hóa ra một người khác, một người đàn bà đẹp hoàn toàn. Cái giọng ca vừa tắt còn vang bên tai họa sĩ.

Chàng nói:

- Bao giờ từ giã chỗ này, tôi sẽ còn nhớ lâu đến giọng ca của Đạm hôm nay.

Lời nói chân thực ấy đi thẳng vào lòng người thiếu nữ. Đạm rùng mình. Chưa có người đàn ông nào nói với nàng một câu dịu dàng như vậy bao giờ.

Tiếng giun dế trong đồng vắng vẫn ra rả từ chập tối, nhưng Đạm cho rằng nàng mới nghe thấy lần đầu. Đêm đó trước khi đi ngủ, nàng thấp nền lên đọc lại những trang nhật ký mình viết đêm hôm trước. Và nàng chép lại cả những lời nói của Phan hôm nay.

Đạm thấy trong lòng rộn rục những yêu đương mới lạ chưa khi nào, dám mơ tưởng đến. Nàng tưởng tượng Phan đã yêu nàng, Phan sẽ có thể yêu nàng, như yêu một người đàn bà mà bỗng nhiên người ta tìm thấy một vẻ đẹp không ngờ. Nhưng khi nàng nhìn thấy bóng mình trong gương tủ áo thì nàng bỗng thở dài não nuột. Đạm tự nhủ thầm:

- Không thể nào như vậy được. Ta là một đứa điên rồ. Một người đàn ông như Phan có thể ngồi đối diện hàng ngày với một người đàn bà nhan sắc như ta được? Hạnh phúc yêu đương không đến phần mình, thôi đừng mơ hão.

Cùng lúc ấy, Phan cũng không ngủ được. Chàng mở cửa sổ nhìn ra ngoài vườn sáng, vừa hút thuốc vừa nói với mình:

- Thực kỳ lạ! Ta có thể yêu được Đạm không? Thực không ngờ. Người ta sống cạnh nhau rất lâu năm, không người nào hiểu rõ người nào cả. Thề rồi đột nhiên, như đặt cái chìa khóa vào ổ cửa một gian buồng cấm. Ánh sáng đã lọt vào. Ta yêu Đạm và ta thấy trên đời không có người đàn bà nào xứng đáng với ta hơn nàng nữa.

Phan đứng rất lâu bên cửa sổ. Chàng nhìn những ngôi sao càng khuya càng thưa thớt. Chàng thấy lòng dịu dịu trong làn gió đêm thổi vào buồng ngủ đương làm bay tấm vải màn mỏng manh che cửa kính.

Chương 4

Sau cái đêm hôm đó, cuộc đời đối với Đạm bỗng trở nên xán lạn. Không có sự gì đến quấy phá tâm trạng mới mẻ ấy của người thiếu nữ chưa từng hiểu biết cái bí mật của yêu đương. Nàng để ý dò xét Phan, cũng thấy hình như đã có thay đổi ở người đàn ông vốn vui tính ấy. Phan bỗng trở nên nghiêm nghị. Chàng không hay góp chuyện với mọi người để tỏ mình là người nhanh trí, thông minh, hoạt bát nhất, giữa đám bạn bè nông cạn hơn mình. Chính bà Hân cũng trêu chàng mà bảo chàng đương tập đóng vai người lớn, người đứng đắn, người đi làm rể. Tất cả bạn trai, bạn gái của chàng ở đồn điền đều nhìn Thủy mà cười. Và Thủy đỏ bừng mặt lên sung sướng.

Đạm cũng nhìn lại Thủy kỹ càng và thầm nghĩ: “Thật tốt đôi”, mong Thủy sẽ làm cho đời Phan êm ái. Nhưng nàng hiểu, Phan có nhiều chỗ khó hiểu, chứ không là một kẻ dễ dàng đâu...” Nàng nghĩ thế rồi lại tự thẹn với mình ngay, nổi vui thực thà, hồn nhiên ở đâu kéo tới tràn lan, làm chính nàng cũng sững sốt. Nàng càng thấy Phan để ý đến mình thì càng run sợ. Nàng như con chim đỗ ở một cành mềm dẻo quá, cành cây nghiêng làm cho nàng chới với mất thăng bằng, bay trong trống rỗng. Sự đó cũng không lạ. Đạm chưa bao giờ được là kẻ quan trọng trong một tấm lòng. Bây giờ, đột nhiên nàng cảm thấy sự đó ở một bạn trai quen thuộc đến bây giờ mới hiểu. Đạm có cảm giác từ nay nhất cử nhất động của mình đều không lọt khỏi mắt Phan, và nàng như được bao bọc trong một không khí êm đềm ấm áp. Lần đầu tiên trong đời, Đạm thấy mình cũng đáng kể trong trí nghĩ của người khác.

Những ngày thu qua rất nhẹ, rất dịu dàng, và trong những giờ khắc thân tiên ấy, Đạm đâu dám nghĩ đến ái tình, chữ ái tình rất thông thường mà mọi kẻ yêu nhau hoặc sắp yêu nhau hằng nghĩ tới.

Đạm là con gái nhà giàu, tuy không nhan sắc, nhưng mỗi năm, cũng có ít ra một vài đám hỏi nàng? Những đám có ý định gì thì nàng cũng thừa hiểu. Những đàn ông có chức nghiệp, đã đứng tuổi, đã chán những thú vui nhảm nhí, muốn lấy vợ chỗ con nhà đứng đắn, có tiền, đã bị nàng từ chối. Một vài người bạn học cũ của nàng cũng vậy. Họ nhân một lúc bỗng bột mà lý trí bị lu mờ vì tình cảm đã ngổ lờ, bởi biết rằng nàng là người có thể giúp đỡ mình nhiều sau này. Trong đám bạn bè, Đạm vẫn được tiếng là thiết thực, tháo vát, khôn ngoan nhất.

Nhưng Đạm đã khiến nhiều kẻ cầu hôn tin chắc ở mình phải thất vọng và lấy làm suy nghĩ. Những việc đó, đã làm cho Đạm hiểu rõ lòng người hơn chút nữa. Không ai thực tình yêu quý nàng cả. Bởi vậy, đến lúc này, cảm tình thâm lắng và đậm thắm nhất của một người đàn ông bao bọc lấy nàng, không để cho nàng hiểu được cái nguồn hạnh phúc do chính lòng mình tạo được. Nàng càng cố tìm để hiểu rõ Phan hơn, hiểu rõ người nghệ sĩ tình hình phức tạp, say mê cái đẹp. Trong khi đó, thì Phan đi hàng giờ trong những cánh đồng đầy mùi lúa chín, hay ngồi dưới những bóng cây trong rừng lân cận một mình. Chàng hình như nghiền ngẫm kỹ càng một ý định riêng gì, mà không muốn tự thú ngay. Mọi người đều không ai để ý đến anh chàng họa sĩ mà từ lâu họ đã yên chí là “văn vợ như một nhà thơ”.

Một buổi chiều, đầu hơi choáng váng, Đạm ra đứng ở sân chơi thì gặp cả bọn đi bắn về. Thủy đi cạnh Phan tươi cười, rục rịch trong tuổi trẻ. Hai người hợp thành một đôi rất đẹp. Hình như tạo hóa đã chiều họ quá. Họ gần giống nhau như anh em ruột. Nếu có thể chê được điều gì thì người ta chỉ có thể chê như vậy. Nhưng Đạm càng nhìn Thủy lại càng cảm phục cái sắc đẹp của người bạn gái, càng thấy Thủy xứng đáng với Phan. Và nàng hiểu tại sao mọi người đều gán Thủy cho Phan, và yên chí là họ sẽ lấy nhau, mà thực ra thì Phan không có vẻ tha thiết lắm. Khi Phan đến gần Đạm, nàng nói nhỏ:

- Xứng đôi vừa lứa đến như kia, còn đợi đến bao giờ?

Phan tủm tỉm cười:

- Đợi đến lúc tôi hỏi qua ý kiến của cô tôi đã. Nhưng bây giờ có lẽ tôi không cần phải hỏi nữa. Tôi đã nhất định rồi...

Mắt Đạm sáng lên. Nàng choáng váng, có cảm giác là mình sắp ngã.

Nàng vịn vào một thân cây ở gần mình:

- Thực vậy à? Thế anh đã nói chuyện với Thủy rồi đấy chứ?

- Không, không... Tôi muốn hỏi qua ý kiến Đạm về việc đó tôi nay...

Rồi Đạm biết... Nhưng bây giờ tôi phải đi thay quần áo đã. Chốc nữa trắng lên, có lẽ mọi người đã bận đánh bài, vậy xin mời bà bạn ra chỗ bờ ao, chúng ta cùng xem trăng cùng nói về chuyện đó.

Phan đi vài bước liền quay lại:

- Tối qua, tôi cũng đã ra ngồi đó một mình và tôi nghĩ rằng tối nay sẽ lại ra đó cùng một người bạn rất chân thành, rất chân thành, rất sẵn lòng nghe chuyện của tôi. Vậy chị đừng để tôi phải đợi.

- Tôi rất sẵn lòng, anh Phan ạ. Nhất là về việc trăm năm của anh. Tôi sẽ

cổ khuyên anh lấy vợ cho chóng xong...

- Tôi sẽ nói hết, rồi Đạm xem, tôi nói hết với Đạm những điều tôi giữ kín ít lâu nay đương đốt cháy tôi đây. Mà chỉ có Đạm mới có thể khuyên tôi được. Im lặng, hai người đi ra khỏi phòng khách và bước xuống sân tiến về phía vườn có ánh trăng lấp lánh trên mặt ao. Không ai để ý Phan và Đạm. Khi cơm nước đoạn, Phan đưa mắt cho Đạm, nhắc lại lời hứa ban chiều và Đạm hiểu.

Đạm ngồi lên bậc gạch xây làm cầu ao, ngửa mặt nhìn trăng trôi qua những đám mây bạc một lát, rồi nhìn ra chỗ giữa ao có bóng tre. Cảnh vật có vẻ trầm lắng khiến lòng nàng rờn rợn. Phan đứng cạnh, có vẻ cũng nhìn về một phía như nàng.

Nhưng không, Phan quay nhìn Đạm. Ở người thiếu nữ hình như toát ra một vẻ cao quý, một sức mạnh yên ổn làm rung động lòng người đàn ông đương ngắm kỹ nàng. Tất cả tình yêu mến chân thành đều lộ ra trong đôi mắt long lanh của chàng. Bây giờ là lúc không có gì phải giấu nữa, cái giờ chàng đã đến. Chàng không muốn giữ kín trong lòng mình nữa.

Ngồi một lúc vẫn chưa thấy Phan dả động gì đến chuyện của mình.

Đạm quay đầu lại. Vẻ mặt nghiêm trang quyết định của Phan khiến nàng bỗng nhiên kinh hoàng. Mắt nàng đã gặp luồng lửa cháy ở mắt Phan. Nàng bỗng như hiểu hết. Nàng kêu lên, đau xót:

- Ô Phan! Cái gì vậy? Không đâu đây! Ta đi vào nhà vậy...

Phan giơ tay ra hiệu cho Đạm cứ việc ngồi yên nghe chàng nói:

- Không. Đạm cứ để cho tôi nói hết, rồi hãy trả lời. Đạm đã hứa là sẽ nghe tôi kể hết, và sẽ giúp tôi. Vậy xin đừng lấy gì làm ngạc nhiên hết cả. Đạm, Đạm, tôi cần đến Đạm rất nhiều, đời tôi cần đến Đạm rất nhiều. Mấy hôm nay, tôi chỉ sống trong sự chờ mong đó. Đời tôi trước kia là tầm thường, là nông nổi, là không đáng kể. Nhưng từ khi tôi tìm ra Đạm... Đạm đừng ngắt lời tôi. Tôi đã từng “phải lòng” bao nhiêu người trước Đạm. Tôi say mê họ, tôi vẽ tranh cho họ, và rồi tôi quên họ hết. Nhưng thực tình chưa bao giờ tôi yêu một người nào, như trong những ngày vừa qua tôi yêu Đạm. Lần đầu tiên tôi đã khám phá được cái bí mật của sự đột

nhập trong linh hồn mình một linh hồn đàn bà, một người khác giống. Một đám mây qua che phủ mặt trăng ở trên cao. Vạn vật vì thế cũng hóa ra nghiêm trọng quanh mình hai kẻ thiếu niên. Đạm thấy Phan đã đứng sát vào mình lúc nào không biết. Đầu chàng đặt nhẹ bên ngực

Đạm, và Đạm nghe rõ từng tiếng đập không bối rối, không hoảng hốt như lúc ban đầu của trái tim mình. Một sự yên tĩnh bất thành linh cũng đổ xuống lòng chàng họa sĩ. Tất cả vật lộn với bao nỗi khó khăn đã hết. Bây giờ cái im lặng dịu dàng của sự đồng tâm bao bọc cả hai người. Đạm không nhúc nhích, cũng không dám nói một tiếng nào: nàng thấy rõ một mối hạnh phúc thực kỳ lạ, hạnh phúc được có Phan bên cạnh mình. Con bão táp của sự xúc cảm bất ngờ đã tan đi; lòng nàng như nghỉ ngơi và tự ru ngủ bên cạnh một tấm lòng đàn ông không có gì là xa lạ nữa.

Nàng đứng yên, tê liệt: từ đây đời nàng không còn như trước nữa. Nàng sẽ không phải mang cái quạnh hiu trong hồn mình nữa. Hai người suốt kiếp có nhau, ở bên nhau, mãi mãi, như trong phút này, dưới ánh trăng này. Đạm đương nghĩ vậy, thì Phan cũng vừa ngửa mặt lên và nhìn vào tận mặt nàng. Chàng nói bằng một giọng đầy tin tưởng:

- Em sẽ là của anh mãi mãi...

Nhưng Đạm không chịu được cái nhìn như vậy. Ánh trăng đã lại sáng lên rồi rõ rệt như ban ngày. Ý nghĩ thua kém về nhan sắc khiến nàng chua xót. Nhưng trong con mắt kính sùng kia đã có những ánh sáng soi rõ điều đó cho nàng. Đạm ép nhẹ đầu Phan vào bên ngực nàng như cũ, và nàng quay nhìn ra phía khác. Nhưng Phan lại cho rằng đó là một cử chỉ thuận tình âu yếm. Lòng chàng nổi lên một niềm vui sướng khôn cùng... Trong nhiều giây khắc, chàng lắng kỹ cái xôn xao của linh hồn. Và chàng chắc chắn mình thắng. Chàng lui về chỗ cũ, vòng hai tay trên ngực nhìn Đạm và sẽ nói:

- Từ phút này Đạm đã là bạn trăm năm của tôi rồi.

Dáng điệu của chàng có một vẻ chân thành và kính cẩn làm cho Đạm bỗng nhiên hoảng sợ. Sau cùng nàng hỏi:

- Có thực không anh? Có thực rằng anh muốn tôi sẽ trở nên như vậy...

- Thì chính tôi đến đây để nói với em như vậy. Nhưng bây giờ tôi không còn phải nói một lời nào nữa. Đạm đã là bạn trăm năm của tôi rồi, và tôi cho không có một cuộc hôn lễ nào lại long trọng hơn cái phút mà đôi ta cùng thỏa thuận như thế này.

Đạm quay mặt lại nhìn Phan. Nàng chưa khi nào thấy một vẻ mặt hân hoan như vậy. Nhưng đôi mắt kia sắc tựa một lưỡi dao cắt suốt tim nàng. Nàng muốn rằng Phan đừng nhìn vào mặt nàng và nói với nàng như thế. Cạnh chỗ nàng có một tàu lá chuối, nàng đứng vào trong bóng lá, và cố nói bằng một giọng làm ra bình tĩnh:

- Anh đã nhân một lúc tôi không kịp đề phòng mà nói vậy là không tốt đấy anh Phan ạ. Trước đây tôi chỉ thấy rằng giữa chúng ta có thể có những sự đồng ý về nhiều cái ở đời, nhất là về mỹ thuật. Tôi nghĩ rằng chúng ta có thể là một đôi bạn thân tình chắc chắn. Tôi thú thật rằng cái tình bằng hữu đó, tôi coi hơn là một thứ tình khác ở anh. Và thực lòng tôi tưởng rằng đêm nay, anh muốn tôi đến chỗ này là để nói về cuộc hôn nhân của anh với Thủy, mà mọi người ở đây, và tất cả bạn bè của chúng ta đều nói đến từ lâu. Tất cả mọi người đều tưởng rằng cái duyên mặn mà, cái sắc đẹp vô song của chị Thủy sẽ làm cho anh hạnh phúc. Anh Phan ạ, chính tôi đây cũng tưởng giống mọi người.

- Vậy bây giờ Đạm đã rõ rằng tất cả đều nhằm rồi đấy chứ?

- Phan, anh đã bất thành linh nói ra như vậy, làm tôi sửng sốt quá chừng! Tôi không thể nào trả lời anh trong đêm nay được. Anh phải để cho tôi nghĩ kỹ. Và cho tôi khát đến ngày mai.

Phan cười sung sướng trả lời:

- Nhưng việc đó có quan hệ đâu đến thế? Đạm không cần phải trả lời gì cả. Cái phút vừa qua đã chứng tỏ cho tôi là Đạm đã đồng lòng? Ôi, người yêu quý của tôi, em đừng làm khổ vì sự đó, và hãy ngồi xuống đây như ban nãy.

Đạm vẫn đứng thẳng người trong bóng lá. Giọng nàng trở nên cương quyết:

- Không, tôi không thể cho phép anh coi việc đó như vậy là xong rồi. Anh đã nhân một lúc tôi không ngờ mà nói, và tôi cũng nhân một lúc lòng không được vững mà thành ra yếu đuối. Thực là không tha thứ được! Tôi nói thực với anh như vậy. Nhưng anh đã từng là một người bạn thiết của tôi, thì tôi phải nói để anh hiểu cho rằng: Hôn nhân là một điều đứng đắn chứ không phải chỉ là một câu chuyện tình cảm nhẹ nhàng hời hợt. Cái cốt yếu của nó là sự lâu dài. Nó phải có một nền tảng vững vàng để có thể chịu đựng được thử thách của cuộc đời chung đụng

hàng ngày. Tôi đã biết rất nhiều gia đình, biết một cách thực thân mật. Tôi đã từng ở gần họ lâu ngày, và cũng đã từng nuôi nhiều đứa trẻ như con; bởi thế nên tôi mới tự nguyện là tôi chỉ bước qua cầu đó khi nào xét mình đã thực chín chắn. Vậy anh đừng lấy làm ngạc nhiên, tôi chỉ xin phép anh có một ngày để nghĩ cho thực kỹ.

Chàng có vẻ một người cố nén sự nóng nảy, rồi đại chỉ chực lộ ra cử chỉ. Chàng nhìn ra từ phía như để thu nhận lấy tất cả vẻ đẹp của một

đêm trăng để ghi nhớ mãi về sau. Chàng hỏi Đạm:

- Vậy ra vừa rồi Đạm chưa hiểu rõ.

- Ô thôi, tôi xin anh đừng bắt tôi phải phân tích tính tình như vậy làm gì. Nếu anh cho rằng việc này là hệ trọng cho cả hai, thì anh hãy đi vào nhà trước, ngay bây giờ và đứng nói với tôi một điều gì khác trong buổi tối hôm nay nữa. Bây giờ, xin hãy để cho tôi ngồi một mình ở nơi này. Tôi cần phải được ngồi một mình ở đây một lát.

Phan hơi lấy làm sửng sốt, nhưng chàng tỏ ý tuân theo lời của Đạm ngay. Chàng đứng im một lát nhìn nàng, rồi cúi đầu đi thẳng vào nhà. Chàng tự nói với mình: “Ngày mai, ngày mai... đàn bà thực là kỳ cục! Tại sao lại để chậm lại đến ngày mai, trong khi chúng ta đều đã biết lòng nhau?”.

... Phan đi rồi, chỉ còn một mình Đạm ở bờ ao. Nàng nghe tiếng chân Phan bước trên con đường đất và tưởng như bước chân giẫm ở ngực nàng. Khi nàng đã rõ rằng chỉ còn một mình mình ở lại, bấy giờ nàng mới sực thấy mình hơi lạnh. Đạm rung mình và nước mắt bỗng trào ra, mà không làm sao ngăn giữ được. Tính tình cứng cỏi đàn ông của nàng không còn nữa. Người đàn bà cố vượt qua sức mình bây giờ phải trả lại bằng nước mắt!

Khi Đạm trở vào phòng khách, bà Hân đã đi ngủ, chỉ còn một bọn trai trẻ ngồi quanh một ngọn đèn đất mà hút thuốc và nói chuyện. Thấy Đạm đi vào, mọi người cùng kêu lên:

- Chị Đạm ở đâu về mà trông mặt tái thế kia?

Đạm biết rằng trong đám người ngồi đây Phan đương chú ý đến mình nhiều nhất. Nhưng nàng không muốn tìm xem Phan ngồi ở chỗ nào. Người mà nàng trông thấy trước tiên là Thủy. Thủy ngồi gần cây đèn nhất, nên ánh sáng xanh làm tôn da mặt của nàng lên, khiến nàng còn đẹp hơn cả lúc ban ngày. Đạm đi lại chỗ Thủy và ngồi xuống cạnh người thiếu nữ xinh tươi. Nàng biết rằng nàng ngồi như vậy thì bất lợi cho mình, nhan sắc của Thủy sẽ làm lu mờ nàng trước mắt Phan.

Nhưng đó là chỗ dụng tâm của Đạm.

Nàng muốn Phan sẽ trông thấy hai người ngồi cạnh nhau như vậy để chàng so sánh. Nàng muốn rằng Phan sẽ nhận ra sự chênh lệch tai hại giữa nàng và Thủy. Và nàng đợi. Nhưng Phan đâu có nhìn vào chỗ hai người, chàng chẳng tỏ vẻ gì khác cả. Chàng nói chuyện với người con thứ của bà Hân về một cuốn tiểu thuyết mới được phần thưởng văn học trong Nam.

Chàng có vẻ say mê với câu chuyện.

Mọi người đang bàn dở về cuộc đi thăm một thắng cảnh gần vùng ngày hôm sau, bây giờ lại bắt đầu nói chuyện. Thủy hỏi Đạm:

- Sáng mai chị đi cùng với chúng tôi chứ? Chị vẫn thường quen dậy sớm chắc là không ngại.

Đạm chưa kịp đáp, đã nghe tiếng Phan gần đấy nói:

- Tôi thì xin chịu? Ngày mai là một ngày hệ trọng nhất đời tôi. Tôi cần phải ở lại đây một mình.

Thủy mỉm cười:

- Anh cần làm việc?

- Ồ, không, tôi không... nhưng cần hơn thế... Đạm nói xen vào:

- Chắc mai là sinh nhật của anh Phan. Vậy chỉ có ngủ là tốt hơn hết.

Đạm nói xong bỗng thấy má nóng bừng. Nàng hiểu rằng sẽ có sự thay đổi trong tình bạn đối với Phan tự phút này. Nàng cần phải khéo léo, dè dặt, giả dối trong câu chuyện. Nàng sẽ không được tự nhiên như trước nữa. Và nếu, ngày mai, nàng không nhận lời thuộc về chúng, thì cái tình bạn kia cũng không còn sống nữa.

Ban nãy, một mình với chàng ở bờ ao, Đạm lần đầu đã hiểu thế nào là tấm lòng một kẻ đàn ông. Nàng đã đo lường được bề sâu của nó, nàng đã trông thấy cái vẻ dữ dội của đàn ông tự nhiên cổ vũ ưa chiếm đoạt và thắng trận:

“Ta sẽ chiếm lấy cho ta, và ta giữ, ta sẽ giết kẻ nào cùng ta tranh đoạt”.

Trong một lúc mềm yếu, Đạm đã định quy hàng, nếu...

Đạm trần trọc không sao ngủ được. Từ ngày mai, mọi sự đều không như cũ nữa. Nàng không thể mượn một thứ tình cảm nào để thay vào thứ tình mà người đàn ông kia đòi hỏi ở nàng. Đạm hiểu như vậy lắm. Phan đã cố nén sự bùng nổ của lòng chàng lại lúc này. Nhưng chỉ một lúc này thôi. Chàng đã cho nàng một cái hẹn. Mà trong thâm tâm thì chàng định ninh rằng nàng đã thuộc về mình. Bây giờ sự tin chắc ở tương lai đã làm cho chàng kiên nhẫn.

Ôi, nếu Đạm là một người con gái khác, thì nàng còn phải do dự gì mà không đưa tay cho chàng nắm để cùng bước với nhau trên con đường dang dở của đời người. Hạnh phúc đã đến với nàng trong chốc lát. Vậy mà đã phải trải qua bao nhiêu lo ngại. Việc tỏ tình của Phan phải đâu ở trong điều dự định của nàng. Đạm xưa nay vẫn là một kẻ biết mình.

Nàng hiểu cái giá của mình. Nhưng nàng không phải là người ích kỷ.

Đạm bỏ chân xuống đất tìm đôi dép, đi lại trong buồng tối mấy vòng. Sau cùng nàng tựa mình vào cửa sổ. Rất lâu, nàng đưa mắt về phía bờ ao mà nàng đứng với Phan ban tối. Ánh trăng vẫn lấp loáng trên mặt nước qua những cành lá đen đương ngả nghiêng trong gió mát.

Đạm hình dung ra bóng nàng và Phan đứng cạnh nhau trên bờ ao. Nàng muốn đắm mình một phút trong giấc mơ đẹp cũ. Trong tưởng tượng nàng thấy mình hóa thành một kẻ đàn bà khác, tầm thường hèn mọn, và mềm yếu. Nàng hứa với Phan rằng sẽ yêu chàng, kính trọng chàng, vâng lời chàng, cho đến trọn đời. Nàng không còn có một hình thể nữa, nàng chỉ còn một linh hồn, và cái linh hồn ấy đẹp, được chàng cho là đẹp.

Những năm hiu quạnh đã trải trước kia đều biến hết. Cuộc đời đã có một mục đích. Chàng sẽ cần đến nàng suốt đời và suốt một đời, nàng sẽ ở bên chàng để trả lời tiếng gọi của chàng: “Anh được bằng lòng đây chứ?”.

Và giọng chàng vui vẻ trả lời: “Anh đã được yên lòng”.

Đạm cười một mình trong đêm tối. Trong đêm tối, nàng rung động vì cái hạnh phúc mà tất cả đàn bà trên mặt đất đều mơ tưởng: “Chàng thuộc về tôi, và tôi thuộc về chàng”. Lòng Đạm phút đó không còn giữ gìn, đầy độ lượng, nở ra trong vui sướng của kẻ tự dâng mình. Và cùng lúc, trong nàng, tình cảm của người mẹ cũng nổi dậy. Nàng được biết thêm một thứ tình khác lẫn trong tình yêu của đàn bà, và nàng hiểu được cái ngây thơ non nớt của người đàn ông lúc đã yêu. Đạm hiểu tại sao Phan lại cần có nàng bên cạnh suốt đời. Nàng thầm nói với mình: - Em đã hiểu anh, em không trả lời ngay khiến anh buồn. Nhưng trong giây phút ngắn ngủi ở bờ ao kia, em đã cho anh hết cả rồi...

Không bao giờ một kẻ đàn ông nào khác tựa đầu vào bên em nữa. Tự đêm nay em đã thuộc về anh về anh, mãi mãi...

Đạm gục đầu trên thành cửa.

Ánh trăng chạy trên tóc nàng xõa xuống trên lưng. Một mùi cỏ cây bay thoảng trong không. Đâu đó một con chim lạ mơ ngủ bỗng giật mình lên tiếng hót. Những năm tháng lẻ loi; buồn tủi trong dĩ vãng, những lo ngại viễn vông hiện tại, những nỗi băn khoăn ở tương lai, không còn gì sót lại. Tất cả đều biến hết. Đạm như đứng cùng Phan trong một chiếc thuyền căng gió, lướt trên mặt biển ảo huyền, xa bờ bến của thế gian. Bởi ái tình là bất tử: bởi một tình yêu chân thành đương nảy nở, bao

giờ cũng giải thoát cho phần xác của người ta những xiềng xích nặng nề gây nên bởi lòng tham muốn thấp hèn.

Chương 5

Đồng hồ bên buồng bà Hân đánh một tiếng. Một ngày mới bắt đầu, ngày mà Đạm phải trả lời Phan quyết liệt. Đạm bước lại giường. Suy nghĩ một lúc lâu. Đoạn nàng đánh diêm châm cây nến ở đầu giường. Rồi nàng mở tủ lấy cuốn nhật ký của mình ra đọc lại. Nàng đọc từng đoạn một, giở nhanh một trang, đọc kỹ càng chỗ nào viết lưu loát nhất. Cuốn sách như một người bạn trung thành giữ kín trong lòng mình những điều tâm sự của tay người ký thác trên mặt giấy. Đến những trang cuối, nàng ngừng lại, ôm đầu một lúc lâu suy nghĩ: Những trang đó thuật lại chuyện của Phan và Đạm trước khi Phan tỏ tình yêu. Đạm đọc lại những lời Phan nói về diện mạo xấu xa của một ông thầy tướng “ông ta càng nói, mặt mày càng biến đổi. Đến nỗi sau cùng tôi thấy ông ta không xấu nữa. Hình như có một thứ ánh sáng ở đấy tỏa ra, khiến cho người ta phải yêu mến và kính phục. Nhưng đó không phải là thứ diện mạo mà người ta ước ao được thấy hàng ngày trước mặt mình. Vì như vậy có khi là một cực hình...”

Đạm dừng lại ở câu cuối cùng này... Tất cả trí nghĩ nàng chỉ còn dồn vào câu nói vô tình, ác hại này. Phan có ngờ đâu. Nhưng Đạm thì đau xót. Nàng cầm cây nến, đi lại bên tủ gương, đứng một hồi lâu để nhìn bóng mình trong đó. Mặt nàng xanh nhợt hằn đi như mặt một người bệnh. Nàng già đi trong một phút.

Khi đồng hồ ở buồng bà Hân đánh hai giờ thì Đạm đã tính xong mọi chuyện. Nàng đã tìm được một cách quyết định đời nàng... Thổi tắt cây nến trên tay, rồi dò dẫm tìm lại phía giường nằm, nàng lăn mình trên đó, áp mặt vào gối, mặc cho nước mắt trào ra.

Trong khi đó, Phan cũng chưa ngủ được. Chàng đứng trong cửa sổ nhìn trời đất đổi thay từng lúc. Chàng lắng từng tiếng chó sủa trắng, tiếng gà gáy ở nơi xa. Và chàng thầm khấn cho lòng mình giữ được thủy chung cùng Đạm suốt đời. Tim chàng vang lên một khúc ca vui vẻ: “Ta đã tìm ra Đạm. Ta đã tìm ra người bạn trăm năm”.

Chương 6

Đạm vừa ngủ dậy thì con ở gái hầu nàng đưa cho nàng một miếng giấy. Nàng biết ngay là của Phan. Phan dặn nàng điếm tâm xong thì tìm chàng ở một ngôi chùa có tiếng cách đồn điền chừng gần một cây số. Nơi đó, hai người đã cùng với bạn bè thường hay đến mỗi buổi chiều, khi người ta không còn biết đi đâu hơn nữa.

Trong sân chùa mấy cây thông cổ thụ, lúc nào cũng rì rào với gió thoảng trên ngọn cao. Đó thực là một nơi tĩnh mịch, đáng làm nơi hò hẹn, để quyết định một điều hệ trọng như việc của hai người. Đạm bỏ miếng giấy nhỏ vào túi áo cánh, lòng hồi hộp. Trong nhà không có tiếng ồn ào như mọi ngày lúc nàng ngủ dậy. Đạm biết là cả nhà đã đi chơi xa. Nàng tắm nước lã cho tinh thần thư thái. Rồi một mình lững thững tới ngôi chùa Phan đã hẹn.

Khi Đạm đã trông thấy rõ những cây thông ở sân chùa, nàng tự hỏi xem chốc nữa Phan sẽ nhận cái tin nàng quyết định thế nào? Nàng có can đảm làm như nàng đã định? Và rồi tình bạn giữa hai người có khỏi bị tổn thương không? Ôi, Đạm sẽ nói thế nào đây? Nàng có thể nói thế nào, trả lời thế nào, viện lý thế nào, để từ chối lời Phan, và để cho chàng chứng nhận.

Cái không khí ở đền chùa vẫn thường nhiễm vẻ huyền bí thiêng liêng, làm khuây được lòng ta chốc lát. Lúc Đạm bước vào chùa nàng bỗng trở nên bình tĩnh. Ý nghĩ có những vị thần linh sống trước mặt mình nhưng mình không nhìn thấy làm dịu hẳn lòng nàng lại. Và trong một lát, Đạm quên cả cái cơ chính đưa mình đến ngôi chùa quen thuộc.

Đạm bước vào thâm cung thấy Phan đứng tựa mình vào một cây cột mà nhìn lên một pho tượng Phật lớn nhất, trên bệ gạch thờ, nơi chính diện.

Ánh sáng âm u, nàng không nhìn rõ thấy mặt Phan.

Khi biết rằng Đạm đã đến gần mình, lúc đó chàng mới lên tiếng nói:

- Đạm lại gần đây, ở một chốn thành kính như chốn này, chúng ta cần phải thực tâm mà nói. Vậy tôi chờ câu trả lời của Đạm.

Đạm thấy ghen trong cổ họng. Nàng tưởng chừng không nói được nên lời. Nhưng cố vượt mình nàng cất tiếng, làm ra nghiêm trọng:

- Câu trả lời của tôi sẽ là một câu hỏi, anh Phan ạ. Chắc anh sẽ ngạc nhiên. Nhưng tôi muốn hỏi anh bao nhiêu tuổi đã?

Đạm thấy Phan quay phắt lại nhìn mình tỏ vẻ lạ lùng hết sức. Sau một hồi do dự chàng trả lời:

- Câu hỏi của Đạm có ăn thua gì vào câu chuyện của chúng ta nói hôm

qua? Đạm cũng biết đấy, nếu kể tuổi thì tôi chỉ đáng là một người em của Đạm thôi. Nhưng hơn kém nhau một vài tuổi thì làm gì chuyện đó? - Ấy, như thế là đủ lắm. Tôi thì đã qua cái tuổi mơ mộng hão huyền rồi, còn anh thì đang ở thời kỳ trẻ trung của người đàn ông. Ở tuổi anh, nhiều khi người ta hãy còn là một đứa trẻ. Mà tôi thì không thể nào lấy một người trẻ quá...

Im lặng.

Hoảng sợ vì chính lời mình đã nói ra, Đạm nhìn vẻ mặt lạnh lùng như đá của người đàn ông mà nàng biết rất nhiều kiêu ngạo. Và nàng hiểu rằng câu nói của nàng đã như một mũi tên tẩm thuốc độc làm tê tái, làm đau xót, làm chết một tấm lòng đầy tin tưởng.

Một lúc lâu, Phan mới thông thả trả lời. Giọng chàng chua chát:

- Tôi đã hiểu. Nhưng trước kia, tôi không nghĩ đến mình. Tôi không hiểu sao lại như vậy được. Từ khi trí não tôi đầy hình ảnh của Đạm, tôi không nghĩ đến mình tôi nữa. Tôi không nghĩ đến chỗ Đạm có thể yêu được tôi không? Tôi tưởng Đạm cũng như tôi, cũng đã thấy rằng chúng ta thuộc về nhau rồi vậy.

Một chút nữa thì chàng đưa tay ra để nắm lấy vạt áo của người bạn gái, nhưng chàng vội rút ngay lại được. Chàng nói tiếp:

- Phải, như vậy là phải lắm. Chị không yêu được một người mà chị coi như một đứa trẻ con chưa từng trải gì, chưa hiểu được mình.

Phan quay đầu nhìn lên pho tượng thờ trên bệ gạch, rồi chàng lặng lẽ bước ra sân. Tiếng giày của Phan nện vang dội trên nền gạch làm vang động cả một chốn trang nghiêm cổ kính. Đạm biết rằng chàng đã nhận sự thất vọng của mình rồi, và không bao giờ chàng quay lại nữa. Không bao giờ nữa. Đạm ngồi xuống chỗ chân cột mà Phan vừa đi khỏi.

Nàng không còn sức dừng lâu nữa. Nàng rên rỉ với mình:

Lạy trời, lạy phật, hãy khiến chàng quay lại, xin trả lại cho tôi người đàn ông mà tôi không muốn làm khổ trái tim y một phút nào. Ôi Phan, chỉ có em là không xứng đáng với anh thôi. Quay lại! Quay lại cho em tạ tội cùng anh. Em sẽ được yên lòng, em không lo sợ nữa! Ôi, Phan anh hãy quay lại cùng em!

Nàng cố lắng nghe hết sức. Nàng lắng đợi đến kiệt lực trong im lặng. Nhưng nàng không còn nghe thấy gì nữa. Bây giờ nàng mới nói to lên:

- Phan! Phan! Quay lại! Không phải em muốn nói như ban nãy...

Tiếng giày của Phan đã xa rồi. Đạm úp tay lên mặt. Thế là hết!

Nàng không hiểu mình ngồi đã bao lâu như vậy. Thế rồi, liền an ủi

mình ngay. Nàng tự cho là mình hành sự khôn ngoan, hợp lý. Vài đau xót còn hơn là cả một đời hối hận. Nàng tự nhủ thầm. Từ đây đời nàng sẽ càng thêm trống rỗng, quạnh hiu.

Nhưng miễn là Phan tránh được sự thất vọng lớn lao sau này, cái đau khổ của lòng nàng không đáng kể.

Chương 7

Đạm đứng trên tầng lầu thứ ba của Angkor- Vat nhìn ra những khu rừng nối tiếp, hoang vu trước mắt. Buổi trưa đương nồng nực. Đạm thấy mỗi mệt, và trong lòng lạnh rợn. Luôn mấy hôm; nàng say sưa với cảnh điêu tàn Đế Thiên - Đế Thích. Cái đau thương của nàng như bị nén vào một chốn vô hình trong tâm tưởng. Nàng thấy mình bé nhỏ đối với vẻ cao kỳ, vĩ đại của vết tích người xưa. Cái đau thương của nàng như được chính nàng ru ngủ.

Ba năm đã qua đi, từ cái ngày Đạm cự tuyệt mối tình của họa sĩ Phan, Đạm hãy còn rùng mình mỗi lần nghĩ đến nỗi cô đơn giá lạnh mà tự buổi chia tay cùng Phan nàng phải mang nặng trong hồn. Ôi, nếu cái lúc đương hết lòng mong cho Phan quay lại buổi hẹn nhau ở ngôi chùa cũ, nếu lúc đó Phan đã bỏ hết tự ái để quay bước lại?

Thì bây giờ cuộc đời nàng đã ra sao rồi?

Nhưng Phan không phải là kẻ chịu đứng van nài ở bên ngoài, khi người ta đã đóng cửa giữa lúc chàng đi đến với một tấm lòng tin yêu tuyệt đối. Ngay sau lúc chàng đã rõ ý nghĩ của Đạm rồi, là chàng nhất định đi ra khỏi đời nàng. Từ đó, hai người không có dịp thấy lại nhau một lần nào nữa. Phan cho sự lánh mặt Đạm là một bổn phận. Cũng có một hai lần Đạm đi tới những bạn thân của cả hai bên, và nàng chắc sẽ được gặp Phan ở đấy. Nhưng khi nàng vừa tới thì cũng vừa lúc Phan đi. Cả lúc thoáng thấy bóng nàng ngoài phố, Phan cũng khéo thu xếp để đi lẫn vào một đám đông hay đi rẽ sang phố khác để tránh cho Đạm một cái chào ngượng ngịu. Sự hạ mình khiêm tốn và cao quý của Phan, như vậy, lại càng hóa ra chua chát cho nàng. Đạm không thể đo lường được cái sâu xa của sự nhún nhường ở người đàn ông lịch sự đó. Càng ngày tiếng tăm của Phan càng nổi. Bức tranh chàng vẽ Thủy, bày ở một phòng triển lãm, sau ngày từ biệt các bạn ở đồn điền bà Hân, đã khiến cho chúng bạn lại càng kính phục tài chàng. Thủy trong tranh là một thiếu nữ đài các nhà nòi. Nàng có cái vẻ thông minh của những thiếu

nữ theo học mới nhưng không xa hẳn những nề nếp cũ của mình. Chiếc áo của nàng mặc

trên mình; những đồ đạc chung quanh nàng, đều tỏ được hết vẻ dịu dàng của những mẫu cổ kính.

Nhiều người đã tưởng thế nào rồi cái người mẫu xinh đẹp của chàng cũng sẽ thành vị hôn thê của chàng, sau cuộc trưng bày đó. Nhưng thực là sự không ngờ, chính cái người thường mua tranh chàng nhất, một thiếu niên trước kia cũng có học qua ban kiến trúc ở trường mỹ thuật, lại thành ra chủ nhân ông cả con người xinh đẹp đã làm kiểu mẫu cho bức tranh.

Đạm được nghe một vài người bạn gái thuật lại với mình như thế, câu chuyện lại càng khiến lòng nàng thêm hối hận. Nàng vừa cảm động vì Phan đã bỏ lỡ một cuộc nhân duyên tốt đẹp, vừa xót xa vì nghĩ rằng chính tại mình nên mới thành ra như thế được. Gần một năm trời Đạm không muốn ra khỏi cửa. Những cuộc hội họp, những chốn vui, những bè bạn trước kia, càng làm cho nàng thấy rõ rằng mình lúc nào cũng bao bọc bởi cô đơn.

Như vậy, cho đến một buổi kia, người bạn thân giao của nàng, bác sĩ Giáo, bắt buộc nàng phải rời bỏ những chốn quen thuộc của mình để đi tìm khuây lã. Bác sĩ Giáo, mới thoát nhìn nàng đã vội kêu lên hoảng hốt:

- Trời? Có chuyện gì mà chị giấu tôi thế vậy? Trông người chị sút đi ghê gớm quá!

Đạm không bao giờ giữ kín chuyện gì đối với người bạn thuở nhỏ của mình, nên nàng rung rung nước mắt. Chỉ trước mặt người đàn ông ấy, Đạm mới cho phép mình được cởi bỏ tấm lòng mình. Giáo biết là trong những trường hợp đó, chàng không cần phải hỏi gặng lời. Chàng hiểu rằng, nếu chàng đủ kính cẩn im lặng thì những lời tâm sự của Đạm sẽ tự thốt ra ngay.

Quả có như Giáo nghĩ.

Đạm lau nước mắt trả lời:

- Anh Giáo, tôi vừa bỏ lỡ một thứ quý giá hơn cả đời tôi nữa. Tôi làm như vậy, chỉ vì người khác, nhưng chính tôi thì không làm sao quên. Tôi biết rằng tôi làm như vậy là phải. Thế nhưng tôi không sao khỏi đau lòng.

Giáo đặt tay lên vai Đạm, âu yếm hỏi:

- Đạm có thể nói hết được cho tôi rõ hay chẳng?

- Không! Chuyện này thì tôi không thể nói cho một người nào biết được, cả đến anh là bạn cũng vậy.
- Cái đó không hề gì. Nhưng nếu bao giờ Đạm thấy Đạm cần phải nói ra, thì Đạm hãy hứa với tôi là Đạm sẽ đến tìm tôi chứ?
- Vâng, lúc đó, tôi sẽ đến tìm anh.
- Vậy thì được lắm. Nhưng bây giờ Đạm phải nghe lời tôi, nghe lời một ông thầy thuốc. Đạm hãy đi chơi xa một dạo rồi hãy trở về đây với một thân hình mạnh mẽ hơn. Nếu Đạm chưa biết Angkor thì hãy tới đó xem qua cho biết cái sức xây dựng của con người, khi người muốn vượt lên cao, muốn thi tài cùng tạo hóa.

Hãy đi tìm cái nghĩa muốn vượt lên cao, muốn thi tài cùng tạo hóa. Hãy đi tìm cái nghĩa cuộc đời ở những nụ cười của các pho tượng đá ngồi trơ gan cùng mưa nắng. Hãy đi đến những nơi còn lại nhiều lăng tẩm của các vị đế vương đời trước để thấy rõ ràng cái kiêu ngạo của người đời thực không có nghĩa lý gì đối với thời gian. Đạm hãy tìm lấy một người bạn và một người đầy tớ trung thành rồi cứ đi như vậy độ một năm, hay hơn thế, rồi bao giờ trở về, Đạm hãy đến phòng thăm bệnh của tôi trước nhất, lúc đó, thử xem cái đơn thuốc của tôi kê có đúng không. Tôi chắc rằng tôi đã không lầm. Mà Đạm cũng không cần phải trả tôi một xu nào cả. Tôi vẫn có tính chữa không cho các bạn cũ của tôi.

Đạm vụt nở một nụ cười. Nàng nắm tay người bạn trai vui tính của mình mà nói:

- Ô anh nói phải. Tôi không thể sống như xưa kia được ở chốn này nữa rồi anh ạ. Tất cả trí nghĩ tôi đều quy cả vào nỗi đau thương riêng mình. Tôi chỉ biết nghĩ đến tôi thôi, chuyện này tôi sẽ nghe anh, vì tôi thực là một người có bệnh.

Giáo mỉm cười. Chàng biết rằng mình đã đoán đúng: “Đạm yêu Phan. Hai người đó yêu nhau nhưng vì bởi họ không yêu nhau giống người ta nên họ khổ”.

Đạm nghe lời Giáo.

Trong gần hai năm liền, nàng đã thực hành lời hứa của nàng và buổi trưa nay, Đạm đứng trên một tầng lầu của Angkor Vat mà nhìn xuống những bậc thang thoải dốc đã khiến cho nàng chùn bước. Nàng tươi cười nghĩ đến buổi sẽ gặp lại Giáo ở Hà Thành, để kể lại những cuộc du lịch đầy hứng thú của nàng với bạn. Da mặt nàng cũng đỏ vì phơi nắng như tay nàng. Nàng mặc một chiếc áo vải mỏng, và mang một đôi

dép nhẹ. Nụ cười của nàng nở ra tươi đẹp nhờ bộ răng đều, trắng, lại càng chứng tỏ rằng nàng đủ sức lực để đi chơi lần nữa.

Về mặt già mới đã làm cho Giáo sư sốt trước kia không còn nữa.

Đạm bây giờ là một người đàn bà đứng tuổi, bình tĩnh, không sợ tuổi cao, không sợ nếp nhăn. Mắt nàng để lộ ra ngoài sự sáng suốt của trí não, và sự dịu dàng của một tấm lòng nhân đạo.

Đạm nhìn trời nhìn đất để tìm ra muôn ngàn vẻ đẹp lạ kỳ. Trời xanh ngắt, mênh mang như bể và khiến người ta nghĩ đến sự tự do không bờ bến. Mặt trời làm ngập lụt cả mọi nơi bằng ánh sáng. Đạm nghĩ thầm: “Thiên nhiên bao giờ cũng nhắc nhở cho người cái thú vui được thấy mình giải thoát”.

Chương 8

Trong dãy hành lang khách sạn bây giờ chỉ có một mình Đạm đứng hóng gió và chờ trăng mọc. Trăng vào hồi đương khuyết, nhưng vẫn là trăng ngày trước: mảnh trăng soi chung bóng hai người. Phan bây giờ ra sao? Chàng ở chốn nào? Chàng thường nghĩ những gì về Đạm?

Trong ánh sáng nhạt nhẽo của trăng lên, đèn đài Đế Thích lại càng có vẻ cao lớn và bí mật. Đạm ngả mình vào lưng chiếc ghế mây, uống từng ngụm nước trà hưởng sự mơ mộng trong một nhọc của thân thể sau một tuần du lịch.

Những ý nghĩ dịu dàng và âu yếm về Phan lại đến với nàng, như bước chân êm nhẹ, của người bạn quý khi mình đau ốm: Nàng tưởng như đương nghe Phan nói ở cạnh tai. Những lời nói rõ ràng, tha thiết.

Và trong bóng đêm sâu thẳm của vườn cây trước mặt, hai con mắt sáng ngời, linh động của Phan như đương nhìn lại phía nàng. Đạm nhắm mắt lại để càng trông cho rõ. Đêm nay Đạm không sợ đôi mắt nhìn của người bạn cũ. Người đàn ông yêu mến. Cái nhìn của chàng đầy nỗi yêu đương trong sạch. Ôi, Đạm đã sợ tương lai một cách thật vô lý! Đạm đã làm cho Phan phải xót xa. Lòng Đạm, đêm nay, tràn ngập bao nhiêu tin tưởng?

Nàng tự bảo thầm: nếu lúc này Phan hiện ra trước mắt nàng, thì không còn do dự nữa, nàng sẽ đi ra ngoài ánh sáng kia với người yêu và nàng sẽ để cho Phan cẩn thận ngắm nhìn mình. Đạm không sợ gì nữa cả,

Đạm biết rằng mình sẽ nói thế này: “Khuôn mặt này là của Phan; em cũng muốn cho nó tươi đẹp lên để tạ tình anh, nhưng nếu nó vừa lòng anh, thì anh yêu quý, tại sao em lại giấu anh?”

Vì có gì đêm nay Đạm lại đổi lòng như vậy? Có phải tại lời khuyên của Giáo đã có kết quả như chàng đoán?

Có phải tại phong cảnh đẹp nơi xa đã ảnh hưởng đến nàng? Chỉ biết rằng Đạm

đương dự tính trở lại Sài Gòn tức khắc. Ngày mai Đạm sẽ bỏ những ý định đi theo dòng Cửu Long, để thăm suốt xứ Lào. Nàng sẽ không đi xa hơn nữa. Lòng người không yên ổn thì có đi đến cùng trái đất cũng không làm gì hết. Đạm đã tìm thấy con đường của nàng; con đường về, con đường đi đến ngưỡng cửa nhà người đàn ông yêu mến. Nàng đã hiểu là ái tình không có gan chờ đợi. Nó đã đi thì ít khi có trở về. Đạm hoảng lên với ý nghĩ ấy. Và nàng trông cho mặt trăng lặn ngay đi. Rồi trời lại sáng. Rồi nàng sẽ đi được như bay về xứ Bắc. Xứ Bắc bao lâu nàng để ở một bên lòng.

Chao ôi, nàng sẽ cho người đi tìm Phan tức khắc để báo tin cho chàng biết? Nàng sẽ thú hết nỗi lòng nàng đêm nay cho chàng rõ. Và đặt tất cả tương lai vào tay chàng. Nàng nói nhỏ với mình:

- Phan, nếu anh còn nghĩ đến em thì em không có quyền sống xa anh như thế này mãi được. Đời người đâu có phải sinh ra để mà cô độc. Em phải tự tìm đến tạ tội cùng anh mới phải”.

Đạm mở to mắt nhìn cái đỉnh đèn cao nhất, và nghĩ đến sự khó nhọc khi leo trèo vất vả ban chiều. Người đời bao giờ cũng tìm cách lên cao, lên cao mãi gần trời. Dù có phải trăm nghìn lần đau khổ, nàng cũng sẽ quyết lòng vượt hết. Một nguồn vui sướng tràn trề trong tim thiếu nữ... Giữa lúc đó, thì có hai người thiếu niên ăn mặc kiêu du lịch vừa đi ở phòng ăn ra, vừa hút thuốc vừa nói chuyện với nhau.

Đạm giật mình quay lại. Nàng nhận ra hai người miền Bắc cùng đi với nàng một chuyến xe hàng hôm trước. Một người giơ cho nàng một tờ báo vui vẻ nói:

- Vừa có báo ở Sài Gòn gửi tới, bà xem qua một chút.

- Có một tin mục Hà Nội hơi quan hệ: họa sĩ Phan, nhà họa sĩ trẻ tuổi và danh tiếng của chúng ta bị nạn trong cuộc đi săn...

Đạm thấy mọi vật bỗng quay cuồng đảo lộn cả lên trước mắt mình. Tim nàng tưởng ngừng ngay phút đó. Nàng hỏi lại rất nhanh:

- Thế có việc gì không hờ ông?

- Có lẽ ông Phan bị mù cả hai mắt. Đốc tờ bảo vậy. Đấy, bà xem thì rõ. Tiếng giấy của hai người đã đi xa mà Đạm vẫn còn đứng trơ như đá. Nàng có cảm giác là mình không sống nữa. Hồn nàng đương lơ lửng giữa một nơi lạnh lẽo, nhưng mang theo một quả tim tê tái suốt đời. Một lúc sau, nàng mới đi lại chỗ ghế mà nàng đã nghĩ đến Phan chập tối. Nàng ngả mình trên chiếc ghế như khi trước. Nàng mở rộng tờ báo người ta vừa đặt vào tay nàng... Thôi, không còn phải là chuyện chiêm bao lừa dối nữa. Ánh sáng ở những ngọn đèn soi dãy hành lang chiếu những chữ báo cái tin ghê gớm kia, không sai một mảy may. Phải chính Phan rồi, Phan mà nàng làm cho đau xót âm thầm. Chàng họa sĩ thông minh, mắt sáng ngời có lẽ lúc này, đương ở trong ngôi nhà cũ vắng, và hồng cả hai con mắt, đã thành ra vô dụng. Sự đời có thể trở nên như vậy được? Chỉ vì Đạm! Chỉ vì Đạm mà ra nông nổi.

Chương 9

Xe lửa chạy qua một cái cầu sắt dài khiến Đạm giật mình trở lại cùng sự thực.

Trong mấy giờ đã quên hết như người ta quên một giấc mơ rừng rợn. Nhưng bây giờ, tim nàng bỗng nhiên lại nhói đau. Tất cả thân thể nàng rờ rã như dân. Nàng nhắm mắt lại để khỏi nhìn những phong cảnh, rực rỡ trong ánh nắng, bên ngoài cửa sổ. Trước mắt nàng, lúc này là sự xán lạn của vũ trụ. Nhưng trước mắt Phan là đêm tối là địa ngục. Đạm cho là bất công nếu mình hưởng một mình tất cả ân huệ của tạo hóa trong khi người mình yêu đang quần quai trong đau đớn, trong thương tiếc. Một người hành khách giờ một tờ báo sột soạt trước chỗ nàng ngồi. Đạm liền nhớ ngay đến cái mẫu báo đăng tin Phan bị nạn trong cuộc đi săn cùng chúng bạn. Nàng đã cắt miếng giấy in kia để vào trong ví của mình. Những hàng chữ đối với người ngoài cuộc thì vô nghĩa lý, nhưng đối với nàng là can hệ đến tất cả cuộc đời. Nàng đọc lại, đọc kỹ từng chữ một, như người lần chuỗi hạt đau thương mà mỗi chữ là một mũi dao đâm vào giữa trái tim. Cuộc đi săn đã sắp tàn thì Phan bị nạn. Đó mới là điều bất hạnh chưa chat nhất. Đạm vẫn biết tin Phan không ưa gì sự giết hại giống vật để làm trò tiêu khiển: cái chết đối với người đàn ông ấy, người nghệ sĩ ấy, là một sự xấu xa. Có lẽ vì buồn bã mà Phan theo các bạn đi săn. Khi mọi người sắp sửa ra về thì một con lợn rừng bỗng xỏ ra, nhằm phía Phan đứng mà chạy tới. Một người vội bấm cò

trong cơn hoảng hốt. Nhưng viên đạn tuy không trúng thẳng vào người Phan, đập ngay vào một thân cây, rồi trả lại vào giữa mắt chàng họa sĩ. Tuy vậy mắt chàng bị xây xát xoàng, và óc chàng không hề gì cả.

Đạm rùng mình bỏ miếng giấy nhật trình vào chỗ cũ. Nàng hình dung ra một cảnh thương tâm: một thiếu niên đẹp đẽ, khôi ngô nằm bất tỉnh trên đệm cỏ, ở hai mắt có hai dòng máu chảy chan hòa.

Cái tai nạn vừa xảy tới có lẽ từ đây lại càng chia rẽ hai người. Đạm thấy mình chưa bao giờ cô độc hơn lúc đó. Nhưng nàng bỗng nghĩ đến Giáo người bạn đàn ông độc nhất có thể cho nàng trông cậy được.

Người bạn chung của cả hai. Người bạn chung của cả hai ấy, nàng nghĩ thầm: có lẽ được tin Phan bị nạn, thì Giáo cũng đã ở bên giường chàng rồi. Lát nữa ở sân ga Hà Nội, trông thấy Giáo đứng đấy để đón nàng.

Đạm sẽ có can đảm hơn để vượt qua nhiều sự khổ lòng sắp trải.

Nghĩ đến vậy, Đạm đứng lên sửa soạn hành lý của mình. Tuy trong mình đã ê ẩm vì suốt đêm không ngủ, nhưng khi trông thấy cột vô tuyến điện ở Bạch Mai vươn mình ngoài cửa sổ, lòng nàng cũng xôn xao, như báo trước những sự hy vọng mới. Đạm tự nhủ lòng:

- Can đảm! Đạm ơi, can đảm. Đạm sẽ tới gần chàng không đau xót.

Đạm sẽ nhìn thay cho chàng trong suốt đời chàng. Đạm sẽ gánh lấy tất cả phần bất hạnh của đời chàng, do Đạm gây ra... Trời Phật sẽ thương tình...

Lòng nàng nổi lên những ý niệm tin tưởng thực là mãnh liệt. Những kẻ thực đau khổ vẫn thường tìm ra được lòng tin tưởng ấy để mà bầu vút vào như một cái phao.

Khi xe lửa rời đến sân ga, thì đúng như Đạm ước mong, bác sĩ Giáo đã chờ nàng ở đấy. Người bạn thuở xưa của nàng đã hiện ra đúng lúc mà người ta cần đến, Giáo bây giờ cũng vẫn là một người đàn ông lịch sự, một người bạn trung thành. Đạm đã không nhầm khi nàng trông cậy vào chàng. Sự có mặt của một người thân ở sân ga, tuy không là gì hết cả, nhưng có nhiều lúc cũng khiến được ta thấy đời là đáng sống.

Trong phút hai người đi lẫn trong đám đông hành khách xuống xe, Đạm liếc mắt nhìn khuôn mặt quả quyết và gầy gò của bạn cũ. Và nàng thấy ánh mắt của Giáo vẫn có cái thiện cảm, cái vẻ thân mật với nàng như thuở trước. Giáo làm như không có việc gì đã xảy ra hết cả. Chàng chỉ người soát vé đứng ở cửa ra vào, với đám người chen chúc nhau để tranh đi trước mà nói cười vui vẻ:

- Thiên hạ người nào cũng sốt ruột muốn về nhà trước. Chỉ có người soát vé là điềm tĩnh như không. Nếu tất cả nhân loại đều biết kiên nhẫn như anh chàng đó.

Giáo vừa nói vừa đưa Đạm đi lại gần chiếc xe hơi nhỏ của mình vẫn dùng để đi thăm bệnh. Chàng cầm lái cho xe chạy không nhanh lắm.

- Có phải đúng như tôi đã nói không chị Đạm? Thiên nhiên ở đâu cũng đơn giản, và sự cố gắng của loài người, dầu to tát đến đâu cũng không sánh kịp... Đạm, không giữ được lâu nữa, òa lên khóc.

- Phan liệu có việc gì không anh? Nếu có mệnh hệ nào thì tôi cũng không sao sống nổi đâu.

Giáo cho xe đi chậm lại:

- Tôi đã nhắn đằng nhà, Đạm về đây sẽ có tôi đi đón, vì tôi hiểu là Đạm không muốn gặp người nào khác, Đạm sẽ ăn cơm với vợ chồng tôi.

Ngừng một lát, chàng lại tiếp:

- Phan không hề gì cả. Nhưng anh ấy sẽ không trông thấy gì suốt đời người. Tuy vậy cuộc đời sẽ đền bù lại cho người ta nhiều thứ quý hơn. Chúng ta giữ không nên nói là: không hy vọng.

- Nhưng sức khỏe?

- Sức khỏe thì không hề gì. Anh ấy có thể bị lung lay về trí não hơn là về phần xác.

Đạm thấy lạnh trong người.

Nàng đặt tay lên vai Giáo:

- Anh Giáo ạ, tôi yêu Phan đã lâu rồi, anh có biết không?

Giáo cho xe đi nhanh hơn trước. Chàng yên lặng ngẫm nghĩ về sự thú lòng đột ngột ấy. Rồi một tay chàng đập nhẹ trên bàn tay giá lạnh của người bạn gái như để cảm ơn sự can đảm, sự thực tình của bạn.

- Nếu vậy thì tương lai sẽ dành cho anh ấy nhiều vật báu hơn là đôi mắt. Bây giờ thì tôi biết chị muốn nói nhiều hơn nữa. Còn tôi, tôi cũng không có ý giấu giếm chị về bệnh tình anh ấy. Chúng ta đến nhà rồi.

Mời chị hãy vào qua phòng khám bệnh của tôi.

Chương 10

Phòng khám bệnh của Giáo thật là một gian phòng yên tĩnh và ấm áp. Đạm ngồi trong một chiếc ghế pho mai màu xanh thẫm, nhìn ngoài cửa sổ. Giờ đây các người giúp việc của Giáo đã nghỉ cả. Một cành lá im lặng gió thổi đưa qua đưa lại trước mắt nàng. Đạm có cảm tưởng đương

ngồi ở một chốn xa thành thị. Ngoài vườn hoa có tiếng cuộc xới cỏ của người làm vườn, và tiếng con chim sâu nhỏ. Bác sĩ Giáo ngồi trước bàn giấy của mình mà khởi chuyện. Chàng không dám nhìn vào mặt Đạm mà nói, nên chàng nhìn thẳng. Giáo làm như mình không trông thấy những dòng nước mắt đương tràn trên mặt người bạn gái cô tri:

- Hiện lúc này, thì sự nguy hiểm là ở chỗ Phan biết rõ cảnh ngộ của mình. Sự đau đớn về phần xác và phần hồn trong những hôm đầu không thể nào kể xiết. Khốn nạn! Thật tội nghiệp anh Phan. Tuy vậy, nhờ có được một sức khỏe hơn người, nhờ ở cuộc đời thanh sạch của mình từ nhỏ, nên anh thắng được. Vết thương đau đối với anh, giờ không đáng kể nữa, nhưng còn cái đau đớn của tinh thần. Con mắt đối với anh thế nào, chắc chị cũng hiểu rồi, cái đẹp của hình thức, cái đẹp của màu sắc, với anh Phan, với người nghệ sĩ là ở trên mọi sự.

Nhưng vậy mà bây giờ... Người ta kể lại với tôi rằng anh ấy không chịu nói ra một lời than oán. Thực là một người can đảm, một người đàn ông khỏe. Bây giờ một người thầy thuốc chuyên về cân não, thần kinh, có lẽ lại cần hơn là một người chữa mắt. Vì mắt thì thực vô hy vọng rồi. Tôi hiểu vậy, nên ngày nào tôi cũng thăm anh.

Bác sĩ ngừng lại, xếp dọn những giấy má bừa bộn trên mặt bàn, rồi bung lọ hoa mà vợ chàng để trước mặt chàng từ ban sáng lên gần mũi. Chàng ngắm kỹ càng từng bông hoa một ra vẽ bằng lòng. Rồi đặt lọ hoa vào chỗ cũ chàng nói tiếp:

- Cứ kể ra thì tôi cũng không lấy gì làm lo ngại cả. Nhất là bây giờ lại gặp chị. Nhưng anh Phan hiện phải cần có một người bạn để nhìn hộ cho anh những vật chung quanh. Anh ấy cần có một bàn tay nắm lấy tay anh, và làm cho anh ấy hiểu rằng mình được người ta hiểu rõ.

Những kẻ như anh không cần đến lòng thương hại. Ai không khéo nói chỉ tổ làm cho anh bức bối, đau xót mà thôi. Phải có một người bạn chân thành đến với anh, nói với anh những lời đại khái thế này - nhưng điều cốt yếu nhất là phải lựa cho đúng lúc- : “Tôi chắc rồi thế nào cũng vượt qua được buổi khó khăn này. Bởi vì chết đi thì dễ, nhưng chết đi thì tỏ ra là mình thua, mình bại mất rồi; chúng ta phải sống để mà thắng cuộc. Tôi biết anh không phải là người hạng người chịu bại”. Chính tôi đã nói với Phan những lời này rồi chị Đạm ạ. Và chị có biết anh Phan đã trả lời tôi thế nào không? Trời, tôi chỉ lo anh ấy mỉm một nụ cười chế nhạo; hay chua chát. Nhưng không, chị có biết thế nào không? Anh ấy hát. Vâng, anh ấy hát lâm râm một bài hướng đạo của các trẻ em

thường hát lúc lên đường. Trong đó có chí kiên nhẫn, lòng yêu đời; và sự chiến thắng vẻ vang. Tôi chưa từng bao giờ nghe một giọng hát cảm động sâu xa hơn thế.

Bác sĩ Giáo không nói nữa, bởi vì Đạm nghe đến đây, thì úp mặt vào tay mà khóc lên rưng rức. Giáo biết là những lời an ủi không có hiệu lực gì giữa lúc này. Nước mắt được chảy ra bao giờ cũng hơn là đóng lại thành khối ở trái tim. Đợi một lúc thấy Đạm đã nguôi, chàng lại nói: - Anh Phan có những tính tình sâu xa hơn là chúng ta thường nghĩ. Anh ấy thường không có gia đình, hiện giờ anh ấy ở một mình, giữa một cái trại vắng. Không một ai ngoài bọn chúng ta hiểu rõ được tâm hồn Phan, cái tâm hồn người đàn ông chìm ẩn dưới mặt ngoài hời hợt.

Đạm ngược mắt nhìn Giáo và trả lời rầu rĩ: - Tôi thì tôi hiểu rõ Phan anh ạ. Hiểu hơn ai hết.

- À, nếu vậy thì hay. Vì tôi thường vẫn nghĩ đến một người đàn bà có thể ở gần anh lúc này, mà không khiến anh ấy cáu kỉnh, như là mỗi lần anh ấy nghe thấy giọng nói của cô khán hộ riêng tôi cho xuống trại để trông nom anh. Trước kia, tôi tưởng trong lúc này có lẽ anh yêu đuối như một đứa trẻ con, như vậy thì một người đàn bà nhẹ nhàng, khéo léo có thể hợp với tính tình anh ấy. Nhưng Phan lại muốn rằng giá không có bàn tay của người đàn bà săn sóc đến anh, thì dễ chịu hơn. Tuy thế, tôi cũng chưa tìm được người nào thay cô khán hộ. Cô này làm việc đã lâu ở phòng khám bệnh của tôi, học lực khá, tính hạnh lại nhu mì. Anh Phan dẫu sao cũng cần có người đọc báo, xem thư cho anh ấy. Bình nhật, Phan vẫn là người quen nhiều bạn hữu, Phan vẫn là người ham xem sách, ham biết tin tức lạ. Nếu không có người thư ký riêng, một kẻ thông minh giúp anh những việc vặt ấy, thì anh chịu làm sao nổi.

Nhưng thôi, ta hãy để riêng việc đó ra, sẽ bàn sau. Bây giờ chị hãy cho tôi nghe chuyện chị. Chị hãy kể hết đầu đuôi cho tôi được rõ. Cơm hôm nay có lẽ hơi chậm, vì chắc nhà tôi còn phải đi mua thêm vài thức gì thêm để tiếp khách. Đàn bà bao giờ cũng vẽ vờ, nhưng chu đáo.

Khi bác sĩ Giáo châm xong một liều thuốc thì Đạm thấy rằng mình có thể nói được rất dễ dàng rồi. Lòng nàng đã lại trở nên bình tĩnh. Đạm nghĩ đến cái tình bè bạn trong trẻ ngày nào trong buổi hoa niên. Nàng tưởng không còn có điều gì giữ kín một mình nữa. Sự vui sướng được trút bớt gánh nặng của lòng sang một người thân, khiến nàng nhẹ nhõm cả người.

- Anh Giáo ạ, tôi sẽ kể hết cho anh rõ. Tôi sẽ giải bày hết tâm tôi, ý

nghĩ của tôi, tình cảm của tôi, như là kẻ có bệnh cần phải phơi bày gan phổi ra trước mặt người thầy thuốc. Anh sẽ là người nghe tôi xưng tội vừa là người cứu chữa tôi.

Giáo nhìn những ngón tay rất đẹp của mình, gật đầu tùm tùm cười.

- Anh Giáo ạ, đời tôi, anh cũng biết đấy, từ thuở bé là một đời cô độc. Tôi không được ai tha thiết chú ý. Tôi không được người nào hiểu rõ cả.

Bác sĩ Giáo định lên tiếng nói rằng ít ra cũng có chàng thường ở gần Đạm và hiểu được nàng đôi chút, nhưng chàng lại gật đầu.

- Tôi chưa từng bao giờ được yêu bằng cái tình yêu tuyệt đối nó đặt mình lên hàng thứ nhất trong một tấm lòng người. Lòng tôi giá lạnh, khô khan. Tôi chỉ có những tình thân mật bàn bè. Nhưng bây giờ tôi mới hiểu những cái đó không phải là ái tình.

Nét mặt bác sĩ Giáo, hơi râu đi một chút. Nhưng chàng mỉm cười. - Đúng lắm!

- Tôi có rất nhiều bạn tâm giao thường trẻ hơn tôi. Trước mặt tôi thì họ gọi tôi là “chị Đạm” nhưng vắng mặt tôi họ gọi là “bà cô Đạm” bởi tôi “già” hơn họ.

Giáo cố nhin cười nhưng không được. Chàng cũng đã thường nghe nhiều người gọi thế bằng một giọng thân mật thực tình, chẳng có chút gì chế nhạo.

- Những bạn đàn ông vẫn thường hiểu tôi hơn là bạn đàn bà. Bạn đàn bà, họ

cho tôi là một cái quái quỷ, và họ sợ tôi. Đối với bạn nhỏ tuổi hơn, tôi vẫn là người bạn tâm tình, một người chị cả, họ không giấu gì tôi cả. Phan cũng là người bạn thiết của tôi trong số đó.

Chương 11

Đạm ngừng lại một lát để xem cái tên người đàn ông mà nàng vừa mới nói ra đó là làm cho Giáo ngạc nhiên chút nào chẳng. Nhưng Giáo không tỏ vẻ gì khác cả. Khi người ta yêu thì người ta tưởng cái tên của người mình yêu cũng vang lên trong lòng kẻ khác như chính ở lòng mình. Giáo vẫn im lặng để nàng nói tiếp.

- Phan trở nên một người bạn thân nhất trong đám bạn bè quen biết xưa cũ của tôi, bởi chàng là một người có nhiều ý tưởng khác thường, bởi chàng hoạt bát và có lẽ: bởi vì chàng đẹp trai hơn tất cả. Vả lại, Phan và

tôi có nhiều chỗ giống nhau: chúng tôi cùng mồ côi sớm, chúng tôi cùng dư dật, chúng tôi có được cuộc đời tự do hơn hết cả, bởi thân nhau như thế, nên chúng tôi thường nói đến những đàn bà mà Phan đề ý, một cách tự nhiên như hai người bạn đàn ông vậy. Tôi thường phỏng đoán xem người thiếu nữ nào hợp với Phan hơn, và có hy vọng được chàng chọn làm bạn trăm năm sau này. Nhưng một ngày kia, chỉ trong độ nửa giờ thôi, tất cả mọi việc đều thay đổi. Ngày đó chúng tôi đang cùng các bạn ở chơi trong đồn điền của bà Hân. Đột nhiên Phan nói với tôi rằng từ trước đến nay chàng chỉ coi tôi như một người bạn trai của chàng thôi. Nhưng chàng bỗng thấy như một lớp màn mở hé ra để lộ cho chàng thấy suốt linh hồn tôi. Chàng tìm thấy ở tôi người đàn bà lý tưởng. Và từ cái phút ấy chàng chỉ ao ước, hy vọng một điều là lấy được tôi làm vợ.

Giáo mỉm cười nhìn Đạm:

- Tôi không lấy gì làm lạ chút nào. Một người như chị, chị có... Đạm ngắt lời Giáo, không để chàng nói tiếp:

- Anh Giáo ạ, thực tình tôi rất lấy làm cảm động, và sung sướng.

Nhưng tôi chưa quen với những thứ hạnh phúc lớn lao như vậy bao giờ. Cái tình chối lợi của Phan, chàng giải nó ra như là vầng nước, làm hoa mắt kẻ nghèo khổ là tôi lúc đó. Tôi không dám nhận. Phan đi khỏi đời tôi từ lúc đó.

Giáo bức tức kêu lên:

- Làm sao chị lại không dám nhận?

Một nỗi phẫn uất đàn ông nổi lên ở lòng chàng. Chàng nghĩ đến cái bề bàng đau đớn của một bạn đàn ông khác khi tỏ tình yêu một cách chân thật mà không được người yêu trả lại.

Giọng nói của Giáo, Đạm nghe như một lời oán trách nặng nề. Nàng vội xua tay cầu khẩn:

- Anh Giáo, tôi cần phải nói hết ngọn nguồn thì anh mới hiểu được. Tại sao tôi lại có thể từ chối một mối tình cần thiết cho đời tôi như vậy được? Anh đã biết Phan, thì hẳn anh không còn lạ: Phan là một người để tâm đến cái đẹp tới bậc nào chắc anh đã rõ. Vậy tôi có quyền gì bắt người chồng như Phan suốt đời phải chịu ngấm một người vợ không nhan sắc như tôi đây? Vâng, tôi hiểu lắm, người ta thường bảo là “ái tình mù mắt”. Nhưng cái ái tình của kẻ đã thành vợ chồng không mù mắt bao giờ. Ô tôi đã ở cạnh những cặp vợ chồng mới lấy nhau, và tôi đã rõ khi họ bắt đầu không mơ mộng nữa, thì họ đối đãi với nhau ra thế

nào rồi. Tôi hiểu rằng Phan lúc đó có thể yêu tôi thực tình được lắm, nhưng sau này, thì chàng đã không còn tìm ra sự gì lạ nữa ở tôi, khi chàng nhận ra rằng tôi không xinh đẹp, mà tôi lại ăn ở suốt đời với chàng. Phan có thể thờ dài nhè nhẹ, và nhìn đi nơi khác. Khi đó, liệu tôi có chịu nổi được không? Mà khi đã cáu giận, ghen tức, thì “nhan sắc” của tôi lại càng khiến cho Phan ghê sợ, lánh xa. Anh Giáo, anh cứ nghĩ xem, tôi chịu làm sao được?

Giáo nhìn Đạm chăm chú như nhìn một người có bệnh, và chàng thông thả nói:

- Khi tôi khuyên chị nên đi chơi xa cho khuây khỏa, tôi tưởng mình là có lý. Nhưng tôi có ngờ đâu câu chuyện của chị lại “ly kỳ” đến thế.

- Anh Giáo, xin đừng nói với tôi như nói với một người có bệnh. Anh hãy coi tôi xấu thực không? Và một cái mắt xấu như tôi có thể nào ở cạnh một người như Phan được suốt đời?

Bác sĩ Giáo bật cười đứng lên châm một điếu thuốc nữa hút:

- Chị Đạm, nếu tôi cứ thực tình mà nói như tôi nói cùng một người bạn đàn ông, thì tôi sẽ có thể nói được nhiều câu sống sượng. Nhưng tôi lại là một người đàn ông đương nói chuyện với một người đàn bà. Mà người đàn bà đó lại là người mà tôi kính trọng, yêu quý, và mến phục từ lâu, một người đàn bà đáng quý. Vậy tôi cũng cứ xin hỏi thực, cứ kể ra thì chị không đẹp như những người đàn bà thường được tiếng là đẹp ở chung quanh chúng ta. Nhưng chính chị lại không mấy người bì kịp. Nhân tiện tôi cũng nên nói để chị rõ rằng, đã có một thời, tôi muốn đi bộ hàng chục cây số để được nhìn mặt chị; bởi khi nào vắng chị lâu thì tôi ước ao được gặp, mà khi chị đi rồi tôi thường lại tiếc than.

- Nhưng anh Giáo ạ, đó là vì anh không phải chịu cái khổ hình ngồi đối diện suốt đời với tôi, nên anh mới nói thế.

- Không, chị đừng tưởng vậy, bao giờ tôi cũng thấy tôi được vui sướng trong lòng hơn, khi tôi được ngồi với chị một bàn ăn.

- Ô thôi đi ông Đốc! Chỉ được cái “nịnh đầm” là giỏi không ai bằng.

Hai người cùng cười. Trong một phút Giáo và Đạm như quên được câu chuyện nghiêm trang cùng thắc mắc.

- Tôi nghĩ cũng lạ cho anh Phan, làm sao anh ấy lại không nhận ra rằng chị nói dối. Một người như chị có bao giờ quen dối trá? Tôi chắc chị không có thể lừa dối được một người mà chị đã yêu một cách hoàn toàn. Anh Phan thật đáng trách, còn chị nữa, chị cũng xứng đáng với cái đau khổ mà chị phải chịu bây giờ, chứ đừng tưởng là trời ở bất công

đâu. Sống mà không tin tưởng, không dám yêu thương, đó là một điều không xứng đáng với những tâm hồn cao đẳng.

Đạm cuối đầu suy nghĩ.

- Tôi biết như vậy rồi anh Giáo ạ. Bây giờ tôi đã được trời mở mắt rồi.
- Chị đã tự dối lòng mình, lại thiếu cả lòng thành thực đối với người đàn ông đã đem lòng yêu quý chị. Chị đã thấy làm chưa? Cứ nói theo cách tâm thường nhất, thì dầu có là một kẻ say mê cái đẹp, Phan cũng phải chán ngấy vì những cái nhan sắc thông thường của mọi người rồi anh ấy cũng như một anh nhà bếp đã chán ngấy những món ăn béo ngậy mà mình ném thử hàng ngày rồi. Anh ấy tất phải thèm những vị thanh đạm: nếu chị cho câu ví ấy là thô tục thì tôi xin lỗi.

Đạm tủm tỉm cười không đáp lại.

- Nhưng đằng này chị lại là người đàn bà lý tưởng của anh ấy. Giữa lúc Phan tìm ra được sự yêu đương tin tưởng ở chị, thì chị làm tan vỡ mất cái mộng thăm tươi nhất của một đời người. Chị làm thương tổn lòng tự ái của người đàn ông kiêu ngạo. Cũng may mà anh ấy không cười ngay một người đàn bà nào đó để báo thù chị, như những kẻ thất tình tâm thường vẫn hay làm. Trái lại, những tác phẩm sau cùng của anh, nhờ vậy lại càng làm cho người ta rõ thêm cá tính của anh. Mỗi lần tôi nghĩ đến rằng trước kia anh Phan là một thanh niên lỗi lạc, tài hoa như thế, mà đến ngày nay, vì phải trải qua một thử thách cay đắng như thế, xin thú thực, nếu chị là đàn ông, thì tôi không thể nào tha thứ cho chị được.

- Những lời anh vừa nói đó có khác gì những hình phạt làm cho tôi càng thêm đau đớn. Nhưng anh ạ, cái đau đớn đó, có ích cho tôi lắm. Bây giờ tôi cần phải nói thêm cho anh rõ là khi tôi còn ở Cao Miên, khi tôi đứng trước tượng đá trong đền Đế thiên Đế thích, thì tôi đã nhìn dĩ vãng bằng con mắt khác rồi. Lúc đó tôi đã hiểu là dầu sao, sống ích kỷ, sống một mình, như tôi đã sống tuy là tự do đầy nhưng đó là cái tự do buồn thảm hơn là một cuộc đời tù hãm nữa. Tôi chợt hiểu rằng tôi đã khiến Phan cũng phải chịu sống trong sa mạc điều hui. Tôi nhìn những nụ cười vô tư của các pho tượng đá, và hình như tôi nghe được một lời khuyên mới khôn ngoan, đầy ý nghĩa: “Yêu tức là quên mình đi, tức là sống đó”.

Chương 12

Đạm tiếp:

- Ngay buổi chiều hôm đó tôi dự định trở về Hà Nội, để tìm Phan, xin Phan xóa bỏ hết những việc đã xảy ra ngày trước. Nhưng mười phút sau điều dự định đó thì tôi được người ta báo cho tôi cái tin Phan bị nạn.

Bác sĩ Giáo nghe đến đấy một bàn tay bóp trán thông thả nói:

- Nhưng bánh xe thời gian không bao giờ quay trở lại, cái gì ta đã để lỡ, ít khi ta tìm lại được nguyên lành. Chị biết nghĩ đến Phan, thì Phan đã bị số phận hại rồi, không phương cứu chữa...

- Thôi, không cần suy nghĩ xem tội tôi có nặng hay không, chỉ biết rằng đời tôi, từ đây không thể nào không có Phan được. Tôi sẵn sàng hy sinh hẳn đời tôi để cho Phan đỡ đau xót...

Bác sĩ Giáo cười gằn, hơi nhún vai một chút mà tiếp:

- Hy sinh? Chị nói đến hai chữ ấy thực dễ dàng. Nhưng sự đời, tôi e lại chẳng dễ dàng như vậy. Bây giờ chị định đi tìm anh ấy?

- Tôi tưởng anh đồng ý với tôi thì phải. Anh bảo địa vị của tôi ngày nay còn ở đâu hơn là ở cạnh Phan?

Giáo tủm tỉm cười:

- Ở cạnh anh Phan rồi sao nữa?

- Làm sao nữa thì tôi không biết. Ái tình sẽ khiến người ta được khôn ngoan, sáng suốt và khéo léo thêm lên. Tôi chắc rằng những sự khó khăn trở ngại không còn nữa, tôi và Phan sẽ được đời đời sung sướng bên nhau.

- À, đàn bà có khác! Đàn bà tính việc đời chỉ nghe theo lòng mình.

Nhưng này chị Đạm, còn cái lòng người đàn ông nữa, chị không nghĩ đến nhưng nó phiền phức lắm. Thứ nhất người đàn ông đó là Phan.

- Anh Giáo! Anh làm tôi lo sợ quá.

- Phải, chị lo là phải. Nếu tôi nói với chị rằng bây giờ chị đến với Phan chỉ đem đến cho anh ấy cái tình yêu mà trước đây anh ấy đã xin chị mà không được, thì Phan sẽ nghĩ thế này: “Cái ái tình Đạm mang lại cho đời ta ngày nay, đó không phải thực là tình ái. Đó là lòng thương hại”. Phan thì chị cũng biết rồi, không phải là một người đàn ông chịu cho người ta thương hại, khi mình đã thực tình yêu mà bị từ chối một cách phũ phàng. Với lại, Phan chắc chẳng bao giờ chịu để cho một người đàn bà mà mình đã quý yêu như thế, san sẻ cái đời tàn tật của mình, lúc chàng chưa tin rằng người đàn bà đó đã thực hết lòng vui sướng vì

được san sẻ cái đau khổ của người yêu. Vậy thì làm thế nào để Phan tin cho được sau khi đã xảy ra những sự như kia? Trước chàng còn là một kẻ đàn ông được bao nhiêu phụ nữ ao ước lấy làm chồng, thì chị đã từ chối lời anh ấy. Nếu bây giờ chị nói với Phan cái lẽ nó khiến chị không thể nhận lời, thì tôi tin rằng Phan sẽ trả lời chị thế này: “Khi tôi còn đôi mắt, khi tôi còn sáng suốt thì Đạm không tin được ở tôi, bây giờ tôi mù rồi Đạm mới yêu tôi thì tôi còn làm thế nào để tỏ với Đạm rằng tôi trung thành với tình yêu của Đạm được. Đạm chỉ đến với tôi khi Đạm được tin tôi bị nạn nghĩa là chẳng còn điều gì lo ngại cả”.

Bác sĩ Giáo nhìn người bạn gái buồn rầu mà tiếp:

- Đây, hiện tình bây giờ nó như thế đấy. Tôi tin rằng thế nào Phan cũng nghĩ như tôi thôi. Cái lòng người đàn ông một khi đã bị thương thì dễ sinh nghi kỵ, dễ thành ra sắt đá. Nếu tôi ở vào địa vị Phan lúc này, tôi cũng không bao giờ để cho người mình yêu chịu sống cái đời buồn tẻ bên cạnh một người chồng tàn tật được.

Đạm đứng lên hoảng hốt, mặt nàng tái hẳn đi làm cho Giáo cũng mủi lòng. Đạm nói như người sắp khóc:

- Nhưng mà Phan cũng yêu tôi, anh đã biết...

- Thì chính vì anh ấy yêu, nên anh ấy mới không chịu để cho chị thương hại anh ấy lúc này.

- Trời! Vậy thì làm thế nào đây? Làm thế nào để anh ấy ấy tin tôi, anh Giáo? Chỉ có anh là có thể cứu được tôi lúc này thôi. Anh nghĩ thế nào? Hai người im lặng một lúc lâu. Giáo thì hút thuốc vừa đi đi lại lại trong phòng. Còn Đạm đứng cạnh cửa sổ nhìn ra mảnh vườn trước mặt. Thời khắc nặng nề trôi.

Đạm thấy ruột gan nóng như sôi. Nàng không ngờ cơ sự lại thành ra khó khăn như thế. Một tuần này, nàng mong ngày mong đêm cho chóng đến buổi gặp Phan. Nàng tưởng rằng Phan cũng đang chờ đợi nàng từ ngày bị nạn. Đời chàng trở nên hiu quạnh hơn xưa, chính lúc này chàng cần phải có Đạm ở bên mình.

Hai người sẽ gặp nhau mừng mừng tủi tủi. Người ta sẽ quên hết để yêu nhau hơn trước, để cùng chịu chung một cái tai ách của trời. Vậy mà có ngờ đâu sự hợp mặt lại khó khăn dường ấy.

Giáo ngồi xuống chỗ cũ. Chàng nhìn ra phía người bạn gái vui vẻ nói:

- Thôi, chị không nên lo ngại nữa, tôi đã nghĩ ra cách này rồi. Chị ngồi xuống đây tôi nói chuyện.

Khi Đạm đã ngoan ngoãn ngồi chiếc ghế mà chàng chỉ, Giáo mới mím

cười nói tiếp:

- Tôi quên chưa nói với chị là anh ấy có một lần hỏi thăm chị. Nhưng anh ấy khéo giấu lắm. Anh ấy hỏi thăm nhà tôi, rồi dần dà hỏi đến các người quen khác, rồi sau mới đến chị.

- Anh ấy hỏi thế nào, anh?

- Anh Phan muốn biết chị ở đâu, có được khỏe không, và có tin gì chẳng? Tôi bảo là chị cũng sắp về, thỉnh thoảng chị gửi cho tôi một tấm ảnh chụp những nơi chị đi chơi. Tôi lại nói thêm rằng chị gầy lắm trông rất thảm hại, vì gầy nên chị cần phải đi để đổi thay không khí. Tôi nói vậy, và tôi thấy Phan cười nhạt. Phan nói với tôi rằng: tôi tưởng chị Đạm thì có bao giờ yếu được? Bao giờ chị ấy không vui sướng hơn chúng mình? Anh ấy chỉ nói qua về chị có thể, rồi anh ấy quay lại bảo người nữ khán hộ của tôi đọc cho anh ấy biết một vài tin quan trọng trong báo, hay mở một vài lá thư của bạn bè gửi đến hỏi thăm. Còn một lần nữa anh ấy hỏi tôi xem có thư của chị không, và chị có biết tin anh bị nạn không? Tôi trả lời rằng thế nào rồi chị ấy cũng được tin, và sẽ gửi thư thăm. Phan lại cười nhạt, có vẻ chán nản và trào lộng.

Đạm gục đầu xuống ngực trong khi nghe Giáo thuật lại chuyện người đàn ông mà nàng yêu. Lúc ấy nàng ngừng lên thì má nàng đã đầy nước mắt:

- Ô anh Giáo, tôi không thể chịu thế này được nữa. Thế nào tôi cũng gặp Phan mới được.

- Không, chị chưa nên gặp Phan trước khi Phan hiểu kỹ càng tấm lòng cao quý của chị. Chị phải nên kiên nhẫn mới được.

Chàng đứng lên cười vui vẻ:

- Kiên nhẫn như người soát vé ngoài ga. Có việc gì hệ trọng, đứng đắn ở đời mà thành được khi người ta làm một cách vội vàng hấp tấp. Bây giờ chị đi ăn cơm, xong tôi sẽ nghĩ cho chị một cái thư gửi cho Phan.

Chương 13

Giáo ra hiệu cho Đạm bước nhẹ nhẹ vào phòng. Giờ đó là giờ Phan thường nhờ người nữ khán hộ tin cẩn của Giáo đọc báo và đọc thư vừa gửi tới. Đạm có thể hy vọng được biết qua thái độ của Phan, trước khi nói cho Phan biết rõ là nàng đã trở về, và nàng hối hận...

Trên chiếc bàn con kê sát đầu giường Phan, Đạm nhận thấy cả chiếc thư màu ngà của nàng. Tim nàng đập mạnh. Chốc nữa, khi người con

gái kia xé bì thư và lên tiếng đọc, tức là nàng đọc bản án định đoạt cho số phận nàng. Nàng sẽ ở bên Phan vĩnh viễn, hay là người sẽ rẽ chia vĩnh viễn? Nàng chỉ trông vào bức thư kia.

Chiều hôm trước Đạm và Giáo đã bàn định với người nữ khán hộ một hồi lâu. Người nữ khán hộ sẽ làm như không biết gì hết cả. Nàng sẽ đọc thư của Đạm bằng cái giọng bình tĩnh ngày thường, làm như không có mặt Giáo và Đạm trong phòng bệnh của Phan.

Vừa bước vào phòng, Đạm đã ngạc nhiên vì thấy gian phòng sáng quá. Không hiểu sao Đạm lại tưởng tượng ra rằng phòng bệnh của Phan sẽ tối mò. Nàng không ngờ rằng Phan ngồi thẳng thẩn trong chiếc ghế bên cạnh cửa sổ nhìn ra ngoài trời, như một người lành mạnh, nàng không hiểu rằng Phan tuy còn yếu, nhưng vốn là người không chịu được sự tù túng lâu, vốn là người yêu thích thiên nhiên, ưa thoáng rộng, chàng không nằm ly bì một chỗ được.

Bàn tay phải của Phan nổi gân xanh rờ rẫm trên bọc cửa. Đạm muốn ôm lấy bàn tay khốn nạn, bàn tay trở nên vô dụng của người họa sĩ mà hôn mà rỏ lên đầy giọt lệ của lòng tiếc hận. Người nữ khán hộ nhìn về phía Giáo và Đạm, rồi cầm lấy chiếc phong bì của Đạm, Đạm có cảm giác là người đàn bà kia đang bóp chặt trái tim mình.

- Thưa ông, đây là một bức thư đóng dấu nhà dây thép Sài Gòn. Có lẽ là nét chữ đàn bà...

Phan quay ngay đầu lại. Đạm suýt rú lên một tiếng, nhưng nàng giữ được. Trên bộ mặt của người nàng yêu quý còn đâu vẻ đẹp đàn ông ngày trước. Một cái băng trắng còn che kín cả hai con mắt, ôi những vết sẹo trên trán và trên má của chàng đã làm chàng đau đớn đến cực nào.

Hai dòng nước mắt từ từ rơi trên má Đạm khi thấy Phan hỏi người nữ khán hộ bằng giọng nóng nảy. Những ngón tay chàng lỏng cứng như người bị lạnh:

- Cô bảo ở Sài Gòn? Vậy thì cô đọc hộ tôi ngay. Nhưng cô cho tôi biết trước; tên người ký dưới bức thư này?

Người thiếu nữ đã xé bì thư và giờ tìm trang cuối bức thư. Phút đó đối với Giáo và Đạm, đứng ở cửa ngoài, dài như thế kỷ.

- Thư ký tên là Đạm. Có lẽ là một người đàn ông, ông ạ.

Phan giơ tay ra định cầm lấy mảnh giấy thư. Nhưng chùng thấy tay mình run quá, nên rút lại.

- Cô cứ đọc cho tôi nghe. Cô đọc thông thả chứ.

Người khán hộ lại đưa mắt về phía Giáo rồi Đạm, một lần nữa, lên tiếng khóc:

“Anh Phan Tôi có thể nói những gì với anh trên những mảnh giấy này? Nếu tôi được gần anh, tôi có thể nói được nhiều điều quan hệ, nhưng viết ra thì thực khó, gần như không thể được.

Tôi hiểu rằng cái tai nạn kia đối với anh đã quá nặng nề. Nhưng tôi tin rằng anh sẽ can đảm hơn tất cả chúng tôi; anh sẽ thắng, anh sẽ lại thấy đời tươi đẹp và làm cho người khác cũng tin như vậy. Chính tôi đã nhờ anh nhiều nhất mới hiểu được cái đẹp, bởi vậy từ ngày xa anh, tôi đã được biết thêm nhiều thú vui của tinh thần. Tôi đã hằng nghĩ đến anh mỗi khi đứng trước những chôn non sông kỳ tú. Nhờ anh tôi hiểu được những cảnh sắc đó hơn xưa”.

“Ôi! Phan, tôi muốn được ở gần anh để làm cho anh cũng được trông thấy những cái đó qua đôi mắt của tôi, đã nhờ anh mà có được đôi phần sáng suốt”.

“Người ta nói với tôi rằng anh không muốn tiếp ai cả. Nhưng liệu anh có thể để cho riêng tôi được cái sung sướng tới thăm anh? Trời, tôi cứ nghĩ đến rằng cái thư này cũng không được anh vui lòng nghe nữa, thì lòng tôi run sợ quá chừng. Vậy mà làm sao tôi cũng phải viết cho anh, bởi vì anh phải hiểu cho tôi, bởi vì tương lai chúng ta đều can hệ ở bức thư này. Tôi muốn rằng mỗi lời tôi viết ra đây đều là sự thực hoàn toàn. Nếu anh còn nhớ rõ về quãng đời của tôi ngày trước, thì tất anh cũng phải nhận rằng tôi là một kẻ không bao giờ dối trá. Thế mà, anh Phan, tôi đã một lần dối trá cùng anh. Lời thư sau đây sẽ tỏ giúp tôi, vì sao mà có sự đó. Anh cũng đã thừa hiểu rằng tôi không phải là một kẻ chịu được sự hạ mình, và tôi thường là một kẻ đàn bà kiêu ngạo nữa. Vậy sự hạ mình ngày nay sẽ nói rõ cho anh hiểu cái mối tình to lớn của tôi đối với anh, hồi người anh đau khổ và cô độc”.

Người nữ khán hộ ngừng để giở trang, Phan để một tay lên trán; mặt chàng xám ngắt.

“Ôi, tôi đã làm một điều vụng dại gì rồi hỡi bạn? Anh còn nhớ cái đêm mà anh yêu cầu tôi trở nên bạn trăm năm của anh không? Tôi lúc đó, không làm sao mà hiểu được. Tôi ngạc nhiên quá sức, vốn xưa nay không từng trải những chuyện tình duyên, những chuyện về trái tim như vậy. Sự đó đối với tôi thực quả là mới lạ. Nhưng chính trong cái phút đó lòng tôi đã chấp nhận tình anh. Và khi anh tựa đầu vào ngực tôi lúc đó xin thú thực, đó là lần đầu tiên tôi hiểu thế nào là say mê, là

hạnh phúc. Tôi đã thầm xin Trời Phật khiến cho phút đó dài thêm ra mãi... Nhưng, khi anh ngửa đầu lên và nhìn sát vào mặt tôi, thì tia mắt anh hình như soi mói vào tận tâm hồn tôi và làm tôi khó chịu, làm cho tôi nghĩ đến phận mình ngay, tôi nhớ lại ngay dung mạo xấu xa của tôi, cái dung mạo ngày thường các tấm gương đã cho tôi biết. Bởi vậy khi nghĩ đến sự hôn nhân của anh với tôi, tôi thấy nó không thể nào thành được. Xưa nay tôi vẫn coi anh như một người bạn trai kém tuổi mà thôi. Tôi không ngờ ái tình có thể xảy ra đột nhiên như vậy được. Tôi đã xin anh để đến hôm sau tôi sẽ trả lời và anh đã vững lòng tin, anh sẵn lòng chờ. Nhưng tôi cần phải nói ra đây cái cơ nó chia rẽ hai ta. Từ lâu, tôi vẫn yên chí anh là một người chỉ có thể yêu được những cái gì thực đẹp. Tôi đã chép một câu của anh nói với tôi về cái đẹp bên trong của người ta trong lúc chúng ta chuyện phiếm với nhau; có lẽ anh không nhớ nhưng mà tôi để ý. Anh đã nói đến vẻ mặt của một người thầy tướng dung mạo xấu xa, nhưng khi nói thì làm cho người nghe có nhiều thiện cảm và đem lòng yêu thích. Nhưng anh lại có nói thêm rằng: “đó không phải là bộ mặt mà người ta muốn có luôn luôn trước mặt”. Than ôi, tôi đã đọc đi đọc lại đoạn này. Và khổ thay, tôi đã không tin được cái tình của anh, tôi không dám tin rằng anh có thể yêu tôi với dung mạo của tôi... Tôi đã từ chối hạnh phúc duy nhất của đời tôi, do anh đem tới, để đón lấy bao điều tủi cực, đau xót sau này. Tôi tự bảo thầm một cách tuyệt vọng rằng: “Không thể nào như vậy được. Phan sẽ càng ngày càng trẻ, còn ta thì càng ngày càng xấu, càng già”. Nhưng điều này bây giờ mới khiến tôi tự trách vì bao giờ tôi mới hiểu sức mạnh của tình yêu. Tôi tưởng là tôi có lý trong lúc đó, và tuy lòng đau như xé, tôi cũng không sao dám nhận lời anh. Thực tình, tôi không nghĩ đến anh, tôi tự an ủi là rồi anh sẽ quên tôi và chỉ một mình tôi khổ sở. Vậy là vì lòng mình yếu đuối, tôi đã lừa dối anh. Tôi đã phải nghĩ ra một câu trả lời để cho anh nản chí, và động lòng tự ái mà xa tôi.

Ôi, nếu lúc đó mà anh quay lại, anh sẽ thấy một người con gái đáng thương sẵn lòng nói với anh những lời êm ái khác. Nhưng tôi hiểu, anh không thuộc hạng đàn ông có thể dằn lòng chờ được một người đàn bà trong trường hợp đó.

Năm sau, tôi ốm yếu đến nỗi anh Giáo trông thấy tôi phải sợ. Anh ấy bắt tôi phải đi đây đi đó để cho khuây. Nhờ thế, thành ra tôi cũng đỡ mờ quáng hơn xưa. Tôi đã nhìn đời một cách thiết thực hơn. Tôi chợt hiểu rằng đời tôi không được ở cạnh anh, thú thật chẳng còn chi là sinh

thú.

Tôi chắc rằng lúc này anh sẽ nghĩ: “Ồ lúc ta còn lạnh lặn thì Đạm không tin được lòng ta. Bây giờ ta đã mù rồi, hẳn Đạm không còn sợ gì ở tương lai nữa Đạm có thể vì thương hại ta mà đến...” Hỡi anh yêu quý, anh có thể nghĩ như vậy, đó là quyền anh, nhưng đó không phải là sự thực.

Thôi thôi, xưa kia em đã không tin anh cho nên mới thành nông nổi ấy. Đó là hình phạt của trời, em xin cam chịu. Nhưng bây giờ giá anh mở mắt nhìn em được thì anh sẽ thấy một người tiều tụy quý dưới chân anh mà nói: “Cả người em thuộc về anh. Anh đã muốn là của anh, em chẳng có quyền gì ngăn trở cho dẫu có xấu xa hèn kém”.

Bây giờ chỉ còn một điều này: Anh có tha thứ cho em chẳng? Nếu anh tha thứ thì em sẽ đi suốt ngày đêm khi nhận được tin anh. Còn nếu...”

Người nữ khán hộ dừng lại chùi một giọt lệ. Giọng nàng càng ngày càng cảm động khiến Phan cũng phải cau mày.

Bỗng một tiếng khóc nức lên làm cho cả ba người cùng hoảng hốt.

Phan đứng bật lên:

- Có ai trong phòng này vậy? Đạm, có phải em chẳng? Em đã trở về?

Đạm chạy xô vào ôm lấy người yêu:

- Em sợ anh...

Nàng không nói ra lời. Nhưng Phan cúi người nói tiếp:

- Anh hiểu lắm. Có trải qua cái khổ thì mới đáng hưởng hạnh phúc ở đời, Đạm ạ. Bây giờ anh đã hiểu.

Giáo ra hiệu cho người nữ khán hộ đi ra khỏi phòng. Chàng khép cánh cửa lại. Phận sự của hai người đã hết. Chàng mỉm cười lấy một điều thuốc đưa lên miệng, rồi bước nhẹ ra vườn.

HẾT